Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гаргажа эхилһэн: 1921 оной декабрьский 21-һээ гарана | № 232 (14343) | 1976 оной октябриин 2, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР Е. Н. КОРЯГИНАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна ба ажахын органуудта удаан саг соо эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө, Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой партийна бюрогой секретарь нүхэр **Корягина** Евгения Николаевнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1976 оной сентябриин 30.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР П. А. ПОПОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түмэр замай транспортда удаан саг соо һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүнсэһэнтэйнь дашарамдуулан Зүүн Сибириин түмэр замай Сэлэнгэ станциин вагонуудые шалган харагша, Алдар солын гурбан шатын орденой кавалер, нүхэр **Попов** Петр Андреяновичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1976 оной сентябриин 30.

Республикымнай ажалай үдэр

ФОТОРЕПОРТАЖ

ТООГ ДЭЭРЭ

Үдэр, һүнишье эндэ эршэтэй шанга ажалай охин замгүй. Таряа сэбэрлэжэ [illegible] олон тоото сньһон [illegible]нуудай зэргэ хүдэлжэ ябаан, ороohо шэрэһэя [illegible]ильнуудай нишэ тиимэ һүндэлхэнь таһарнагүй. [illegible]доошье эндэхи үндэр [illegible]нууд дээгүүр электрэ галнууд холоһоо яларан харагдажа байдаг.

[illegible] нютагай тарянай [illegible] Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоз соо эгээд тообонь юм. Эндэ ажахын бүхы тарянай ургасын хахад шахуу сугларна.

— Мүнөө совхоз соо согсолдоод байһан 50 гара мянган центнер тарянай 20 [illegible] мянган центнерһынь [illegible] тоог дээрэ адхагдан[illegible]. Эндэһээд мүнөө гүрэндэ тарьяа тушаажа байнабди. Тус тоог дээрэһээ найма мянган центнер ороohон бэлэдхэлэй пунктда ябуулагдаа, — гэжэ совхозой директор Ф. Е. Ефимов хөөрэнэ.

Тоог дээрэ ерэхэдэмнай хаа хаанагүй алтан шара шэнииcын ороohоной обоонууд хада гүбээдэл харагдана. Тэдэнэй дундуур тодхогдоһон оньһон машинанууд зэргэ хүдэлхэдөө, тарьяа дээгүүр хиндхүүлжэ алтан бороо оруулжа байһандал шааюулна. Сагаан, эрээн пулаадтай эхэнэрнүүд сэхэл сүлөөгүй хүдэлнэд. Энэ үедэ кузоваараа дүүрэн ороohо ашаһан автомашинанууд хойно хойноhоо һубарилдан ерээд лэ ашаагаа буулгаһаар лэ түргэн саашаа ябанад.

Дүрбэдэхи тракторна бригадынхид бүхы тарянайнгаа 70 гаран процентые хуряагаад, совхоз соогоо мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Бригадын түрүү комбайнернууд Дмитрий Монохонов, Владимир Зоркальцев гэгшэд тус тустаа 4500 үлүүтэй центнер тарьяа сохинхэй.

Сентябриин 27-ой мэдээгээр Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоз бүхы 6300 гектар тарянайнгаа 5600 гектарые хадаад, 4500 гектарай ургаса хуряагаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Буй гэжэ газартахи тарянай тоог. 2. Ороohо сэбэрлэдэг звеногой гэшүүд З. Романова, З. Алдырова, Н. Шубина, А. Панова гэгшэд

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фототекст.

Бэшүүрэй аймаг.

ТҮРГЭНДӨӨ ОРОНХОЙ

Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ ороohо тарьянай баян ургаса абахаар шиидэһэн манай совхозой ажалшад эдэ һүүлшын үдэрнүүдтэ габшагай шангаар ажаллажа байна. Һүүлэй мэдээгээр 9.739 гектар ороohото ургамалай 7.500 гектарынь хуряагдажа абтаба. Энэ ехэ дайдын ургаса гээлтэ хоролтодо оруулангүй, түргэнөөр хуряажа абахын тула манай комбайнернууд нилээд ехэ оролдолго гаргаа. Эдэнэй эрхим һайн ажалай ашаа туһаар ажахымнай аймаг соогоо түрүүлэн тарьяа хадажа, сохижо дүүргэхээ байна. Мүнөө совхозой тоог дээрэ 100.000 центнер ороohон оронхой. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 14 центнер ургаса абтана. Энэмнай нёдондонойхидо орходоо бага.

Энэ жэлэй тарьяа хуряалга дээрэ механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөн хэзээ хэзээнэйхиһээ хүсэтэйгөөр дэлгэрэнхэй. Оронойэрхим комбайнернуудай жэшээгээр ажаллажа, тэдэнэй түрүү дүй дуршэл хэрэглэжэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа байһан механизаторнууд олон.

Жэшээлхэдэ, Виктор Борисович Батоевой хүтэлбэрилдэг табадахи отделениин комбайнернууд онсо шалгарна. Тус отделениин дүршэлтэй бэрхэ комбайнер Николай Александрович Маласов совхоз соогоо түрүүлжэ ябана. Мүн баһа Л. Максонов, залуу коммунист Владимир Польгуль болон бусад олон комбайнернууд сэлмэг үдэр, час бүхэнииe хүсэдөөр хэрэглэжэ, һүниин тэн болотор ажаллана. Үдэр бүри совхоз соомнай 700—800 гектар тарьялан хуряагдана. Комбайнернуудай һүүлшын 3—4 үдэрэй туршада бүхы байгаа техникээ бүри бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, тарьяа хуряалгаяа дүүргэхэ гэжэ шиидээ.

Отделенинүүдэй тоог дээрэ ороohо тарьягаа саг сооньсэбэрлэжэ, үрэһэ хүрэнгээ хааха хүдэлмэри яһала һайн ябана. Эндэ хүдэлэгшэд үдэр һүни илгангүй хүдэлнэ. Энэ жэлэй иимэ бэрхэ, орсо сагай уларилай тохёолдоод байхада, иигэжэ хүдэлөөгүйдэ аргагүй. Ороohон ехэ нойтон, халаха гутахаяа һанана ха юм.

Эдэ бүхы хүдэлмэриин хажуугаар үшөө һолоомо суглуулха, намарай паар хахалха хүдэлмэри зэргэ ябуулагдана. Поли дээрэхи һолоомо суглуулха хүдэлмэридэ горитой хүсэн табигданхай. Нёдондо манай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд һолоомо суглуулха ехэ хүсэтэй гэхэ гү, али «ДТ-75» тухэлэй тракторта шагтагалха оньһон түхеэрэлгэ зохёоһон юм. Энэ шэнэ түхеэрэлгэмнай олонон анхарал ехэтэ татаһан байна. Ажалайнь бүтээсэ ехэ, хүдэлмэринь шанар һайн гэжэ сэгнэгдээ. Тиимэһээ мүнөө энэ түхеэрэлгэ хэрэглэжэ 1.550 гектарай һолоомо хуряагаад, малай үбэлжөөндэ абаашаад байнабди.

Мүн намарай паар хахалалгада ехэ анхарал хандуулнабди. Энэ жэлдэ 7 мянган гектар газар хахалха түсэбтэйбди. Тэрэнэйнгээ 4.800 гектарынь хахалаабди.

Иигэжэ һүүлшын хэды үдэрэй турша соо намарай бүхы хүдэлмэри дүүргэхэ хүсэлтэйбди.

Г. ДУБКОВА.
«Шергинский» совхозой ахамад агроном.
Кабанскын аймаг.

Амжалта туйлана

Хүлэй совхозой малшад, мал адуулагшад үндэр нэмэлтэ шэгнүүр, ехэ һү абахын тула бии байһан бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэжэ, эрхим амжалта туйлана. Санномысскын отделенидэ һаамхай үнеэдэй түхэреэн суудхын бэлшээри эмхидхэгдэнхэй. Мал адуулагшад В. К. Умаров, С. Ф. Борисов гэгшэд уялгануудаа үнэн сэхээр дүүргэнэ. Эбэртэ бодо залуу мал түлжүүлгэ, бэлшээн таргалуулга дээрэ малшан А. Г. Ильин эгээл эрхим дүн туйлаа. Тэрэнэй даажа байһан малай толгой бүриһөө суудхэдээ дунда зэргээр килограмм үлүүтэй нэмэлтэ шэгнүүр абтаа.

Мүнөө зун энэ отделениин бэрхэ малшан Н. Н. Дмитриев оролдосотойгоор ажаллажа, харууһалжа байһан бүлэг малайнгаа толгой бүриин шэгнүүр суудхэдээ дунда зэргээр 995 граммаар нэмээгээ. Малшад Г. Машанов, М. Милохов гэгшэд тус тустаа 930—960 грамм нэмэлтэ шэгнүүр абажа, мүн лэ һайн дүнгүүдые туйлаба.

Б. ЛАЙДАПОВ.
Хориин аймаг.

ОВОЩ ХУРЯАЖА ДҮҮРГЭХЭНЬ

Эдэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй түсэбтэ арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй ургаса амжалтатай һайнаар хуряажа абахын һүүлшын шанга хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Манайшье «Улаан Оронго» совхозой огород овощ хуряаха хүдэлмэриeэ эршэтэй түргэнөөр ябуулжа, дүүргэхэ тээшээ болоjо байна. Байгша ондо 40 гектарай талмай дээрэ огородой эдеэн тарингдаһан юм. Хэнэйшье мэдэһээр, энэ жэлэй сагай уларил ехэ таарамжагүй байгаа ха юм даа. Тиимэһээ ургасамнаншье урда жэлнүүдэйхидэ хүрэнэгүй. Хуряагдаһан 13 гектар үгэрсын талмайн гектар бүриһөө дунда зэргээр 148 центнер үгэрсэ абтаһан байна. Мүн помидор гектар бүриһөө дунда зэргээр 109 центнер гараа. Эдэмнай муу бэшэ үрэ дүнгүүд гээшэ ааб даа. Ногоон эдеэгээр городойхинииe хангаха хүдэлмэри бараг хэгдэжэ байнхай гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ капуста хуряажа эхилээд байнабди. Энэ хүдэлмэримнай һүүлшын хэдэн үдэрэй туршада дүүрэхэнь.

Б. БАТУЕВ,
совхозой экономист.
Улаан-Үдын аймаг.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТАРЯАНАЙ ХАРТААБХЫН УРГАСА ХУРЯАЛГЫН, НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛАЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

1976 оной сентябриин 27-ной мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Тарянай хадагдаһаниинь	Хуряагдажа абтаһаниинь	Гектар бүриһөө абтаһан ургаса (цент.)	Хартаабха хуряалга	Намарай паар хахалалга
Баунтын	—	—	—	100	—
Баргажанай	83	74	8.5	91	59
Бэшүүрэй	76	81	12.8	81	55
Зэдын	84	77	7,5	53	46
Яруунын	73	80	6,6	95,4	37
Загарайн	72	94	7.1	97	75
Захааминай	84	72	6,1	100	67
Кабанскын	82	73	14,4	69	58
Хэжэнгын	76	77	6,5	90	37
Хурамхаанай	83	72	6,4	100	41
Хяагтын	89	74	12,3	82	56
Мухар-Шэбэрэй	87	53	12,3	90	60
Прибайкалиин	79	92	8,4	78	37
Хойто-Байгалай	—	100	6.9	65	60
Сэлэнгын	61	99,8	7.0	89	47
Түнхэнэй	80	74	10,7	90	54
Хориин	95	75	7,6	97	84
Улаан-Үдын	69	80	9.5	97	76
Бүхыдөө	70	74	9,6	88	54

БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Дагба-Доржо Ринчинович Манибадраев «Георгиевский» совхозой урданай комбайнернуудай нэгэн юм. Тэрэ Амгалантын отделенидэ хүдэлдэг, бүтээсэ ехэтэй, оролдосотой ажалаараа ажахы, аймаг соогоо алдаршанхай.

«Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто механизатор Дагба-Доржо Ринчинович арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй ургаса хуряалгада комбайнаа һайнаар, саг сооньбэлдээ һэн. Тарьяа хуряалгын урда тээхэнэ болоһон совхозой механизаторнуудай зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ жэлдэ 375 гектарай тарьяа баал болгон хадахаб, 400 гектарай хатаһан баал суглуулжа, адаг 3500 центнер ороohо сохихоб гэһэн социалис уялга абаа һэн.

Энэ жэлэй тарянай эдеэшэсэ эндэ хожомдоо, һубадаг ехэтэй байгаа. Тиигэбэшье тарьяа хадалгын түрүүшын үдэрһөө тэрэ габшагайгаар ажаллажа захалаа. Үдэр бүхэндэ нормоёо холо үлүүлэн дүүргэнэ. Һүүлэй мэдээгээр нүхэр Манибадраев 465 гектар тарьяа баал болгон хадажа дүүргээ. Тиигээд мүнөө хүдэлмэриингөө хоёрдохи шатада — баал суглуулан сохилгодо ороод байна.

Совхозой комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргахада, нүхэр Манибадраев нэгэнтэ бэшэ түрүүлжэ, дамжуулгын улаан вымпел бункертаа хадажа, намилзуулан ябаха солодо хүртэһэн, тэрэнэй нэрээр Нарин-Горхоной полевой станай дэргэдэ «Ажалай алдар солын улаан туг» үргэгдэһэн байха.

Г. ЯМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү комбайнер Д-Д. Р. Манибадраев Нарин-Горхоной поли дээрэ тарьяа хадажа ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

НЬЮ-ЙОРКДО уулзалга болобо

Нью-Йорк, сентябриин 30. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко США-гай түрэнэй секретарь Г. Киссинджертэй эндэ уулзаба.

Совет-американ хоёр талын харилсаанай хэдэ хэдэн асуудалнууд, тэрэ тоодо Владивостоктохи хэлсээнэй үндэһөөр стратегическэ добтолхы зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай шэнэ хэлсээ бэлдэлгэтэй холбоотой асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдээ. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай, тэрэшэлэн ООН-ой Генеральна Ассамблейн мүнөөнэй сессиин зүблэхэ зүйлдэ табигдаһан асуудалнуудаар һанал бодолоо мэдэлсэбэ.

Фермэнүүдтэ бардам хүрэхөөр тэжээл бэлэдхэхэ

Хүдөө нютагуудай ажалшад адууһа малдаа бүдүүн, шэмэтэ тэжээлэй нөөсэ намартаа ехээр бэлэдхэхые оролдоно. СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэһэнэй ёһоор, сентябриин 27-ной байдалаар колхозууд болон совхозуудта 66,8 миллион гектарай тарима ба хээрын үбһэ ногоон сабшагдаад байгаа. Энэнь түсэбэй 99,3 процент болоно. Тэрээнһээ гадна, силос ба ногоон тэжээл, ногооной гурил болгохын тула 12 миллион шахуу гектарай үбһэн сабшажа абтанхай.

Орон доторхи ажахынууд 45,8 миллион тонно гэхэ гү, али түсэбэй 77 процент болохо үбһэ бэлэдхээд байна. Сенаж болохо ногооной гурил буйлуулха түсэбүүд нилээд үлүүлэн дүүргэгдээ. 62,6 миллион тонно сенаж дарагдажа, түсэбынь 111 процент дүүргэгдээ, 5,2 миллион тонно ногооной гурил буйлуулагдан бэлэдхэгдэжэ, түсэбынь 114 процент дүүргэгдээ.

Силос даралга улам түргэдэжэ байна. Үнгэрэгшэ неделиин турша соо 30 миллион шахуу тонно гэхэ гү, али урда неделиинхиһээ нилээд ехэ иимэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Дүн хамта 133 миллион тонно силос дарагдажа түсэбынь 58 процент дүүргэгдээ.

Колхозууд ба совхозууд һолоомоёо соможо үргэлжэлһөөр. 84 миллион гектар талмайн сомогдоогүй һолоомо зөөгдөөд байна. 76,4 миллион тонно һолоомо, нэхиинэ ба бусад бүдүүн тэжээл бэлэдхэгдэнхэй.

Тэжээлэй корнеплодууд ба тэжээлэй бахчеза ургамалнууд 3,6 миллион гектар дээрэһээ хуряагдаа.

(ТАСС).

сошордомо дохёо

ТАРГАЛХА ХОНИДЫНЬ ТУРАШОО

Нёдондоной үбэлжэлгын [illegible] Хяагтын аймагай олон ажахынуудай һүрэг мал, [illegible]аяа хонид, үбһэ тэжээл дуталдажа, хүшэ тамираа нилээд алдаһан, хабарай [illegible] харалган үедэ олоон [illegible] үхэл гарзада ороһон юм. [illegible] зунай эхсэр газаа [illegible] хүйтэн зандаа байжа, [illegible] бэлшээриин ногооншье саг [illegible] һайнаар гараагүй, [illegible] хатаһан хонидынь [illegible] гарзалжа, эндэхи ажахынуудта горитой бэрхэшээл [illegible]арсуулаа. Хэды иимэ [illegible]ардуу байдалай тобошье, аймагай колхоз, совхозуудай хо[illegible] хүтэлбэрилэгшэд үн[illegible] үбэлжэлгэһөө тоб[illegible] хэжэ, хонин һүрэгөө [illegible]оруулха түсэбөө, гүрэн[illegible] хониной тарган мяха [illegible] тушааха даабаряа сүм [illegible]елүүлхын тула үүсэлэгдэ[illegible] хонидоо түхэреэн зунай [illegible]ада тусгаар байрада [illegible]гажа, шэмэтэй тэжээл [illegible] шахан таргалуулхаар [illegible]һан юм.

Тиигэжэ энэ зайлуулашагүй шухала зорилгоёо дүүргэхын түлөө зарим түрүү [illegible]ынууд, жэшээлбэл, «Родина» колхоз, «Пограничный» совхоз хони шахан таргалуулха тусхай томо [illegible] шэнээр бариһан байна. Мүн дүтэхэнэнь горох, [illegible] холисо тарижа, ур[illegible] юм.

Һаяхан бидэнэй дурсагдаһан Хяагтын аймагай ажахынуудаар ябажа, хони шахалгын хэр эмхидхэгдэһэниинс шалган харахадамнай, урид, зунай эхсэр түсэблэһэнөө мүнөө хүрэтэрөө хүсэд бэелүүлээгүй, хони шахан таргалуулагшадай ажал һайнаар эмхидхээгүй байба. Тобшолон хэлэбэл, хони шахан таргалуулха тусгаар томо байра бариагүй Алтайн совхоз голодоһондо гаргагдаһан 700 гаран эхэ хони, түлгэ, зуһагуудые отара бүхэнһөө суглуулжа бүридхэһэн һүрэгөө шэмэтэй тэжээлээр хооллуулдаггүй, юрэл бэлшээридэ манана.

— Үдэртөө хонин бүридэ 400 грамм тээрмэдэгдэһэн тарьяа эдюулэгшэбди. Хабартаа эндэ дүтэхэнэ 15 гектарта зеленко таригдаһан юм. Июлиин хахадһаа тэрэ зеленко дээрээ бэлшээгээбди. Мүнөө тэндэ хони бэлшээхын аргагүй. Зеленконь узуураараа эдюулжэ дууһаа. Үглөө бүхэндэ һүрэгөө ойро тойронхи хадын майла, ташалангаар мананабди. Һайрхамаар шахажа таргалуулнабди гэхын аргагүйл даа, — гэжэ голодоһондо гаргагдаһан һүрэгые даагша Мария Бундаева сэхэснь хэлэнэ.

Энэ отарада элдэб наһанай, хүшэ тамирааршье янза бүриин хонид бии. Тэдэ совхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд мяханда тушаагдаха эдэ хонидоо томо жэжээрнь, туранхай тарганаарнь амяарлажа илгаад, тарьяа талханайнгаа зүйл таарамжатайгаар үгэжэ тордихо рацион зохёогоогүйнь гэмшэлтэй. Юуб гэхэдэ, асарагдаһан тарьягаа, таамагаар үдэр бүри газар дээрэ гоожуулан адхажа үгэхэдэнь хонид дээрэнь обооролдожо, шорой шохойтой зуурашоод, юушье эдингүй. Иигэжэ асараа болоһон тарьягаа тусхай хобоо хобто соо хэнгүй, газарта, элһэ шорой дээрэ адхажа үгэхэдэнь, ямар туһа болохо бэлэй. Хони шахан таргалуулха хүдэлмэрсэ ёһын тэдыдэ эмхидхэһэнэйнь хойшолон мүнөө туранхай, хүшэ тамираар һула, үбшэн хонидынь таргалхаһаа байха тарзалжа байна.

Тиихэдэ энэ ажахын хүршэ болохо Хүдэриин совхоз хони шахан таргалуулха томо байра шэнээр бариһаншье һаа, эндэхи хүдэлмэринь һайшаамаар эмхидхэгдээгүй. Мүнөө эндэ бүхыдөө 1800 гаран хонин адуулагдана. Эдэ хонидынь булта голодоһондо гаргагдаһан, отара бүхэнһөө суглуулагдажа асарагданхай юм. Ута һарабшынь урда хаамаг соо 300 гаран туранхай хусанууд амяарлагданхай, хэрэшэгдэһэн горох-обёосон холисо эдижэ түрисэлдэнэ. Тээ саанаханань зуу гаран баһал турашанхай, үбшэн үлбэр бэетэй хонид борсойходожо байханьхарагдана. Харин нүгөөдэ олон хонидынь томо хашаа соо хаалгаатай байба.

Бидэнэй эндэ хүрэжэ ерэхэдэ, үглөөнэй 10 час болоjо байгаа һэн. Тэдэ эдэ хонидынь үдэрэй тэн болотор хооллуулагдаагүй хооһоор хэбтээ.

— Үглөөнэй горох-обёосой холисо сабшадаг «Кир» түхэлэй косилкамнай эбдэршоод, тэжээлынь асарагдаагүй байна. Үдэртэ хонин бүридэ 5 килограмм горох-обёосой холисо хэршээд эдюулнэбди. Үшөө 400 грамм тарьяа талханай зүйл үгтэдэг. Эдэ хонид августын 15-һаа шахагдажа байна, — гээд, отделениин зоотехник Виктор Андриянович Жаркой хэлэһэн аад, таргалуулагдажа байһан хонидойнгоо шэгнүүрээ тус бүриин хэды килограмм нэмээһэниинс тобшолжо шадахагүй байшоо. Ушарынь хадаа хонидоо томо жэжээрнь илгажа амяарлаагүй, һүрэг сооһоо хони түүбэрилэн шэгнээд хэр таргалжа байһыень тодорхойлдоггүй байба. Үнгэржэ ерэхэдээ дииланхи олон хонидоо бэлшээридэ манаад, тарьяа талханай зүйлһөө бэшэ горох-обёосон холисо эдюулдэггүй байһаниинь элирүүлэгдээ. Иигэжэ үдэртэ нэгэ удаа тарьяа талханай зүйлөөр хооллуулагдаад, үглөөнһөө үдэшэ болотор бэлшээридэ манагдахадаа лагаад хүшэлхэб. Бэлшэхэ хонидынь энэ байра соо шэмэтэ тэжээлээр хооллуулагдадаггүй мүртөө үдэрэй 10 час болотор хашаадаа хаалгатай байдаг.

Эндэ асарагдаһан тэжээлэйнь шанар шалган харахада тиимэ шэмэтэй, хонидой эдижэ таргалмаар гэхын аргагүй, хэршэгдэһэн шара сагаан һолоомон. Тарьяа талханайнь зүйл шингтэй, доторһоо халажа бурьташанхай.

Удаадахи «Дружба» колхоздо хони шахан таргалуулха хүдэлмэринь һула табигданхай, ёһын тэдыдэ эмхидхэгдэһэн байба. Нёдондо баригдаһан томо байрадаа голодоһондо гаргагдаһан хонидые отара бүхэнһөө суглуулаад, бага зэргэ тарьяа талханай зүйл эдюулээд бэлшээридэ манана. Эндэ аяар 3 мянга гаран хони табан хүн харууһална. Хонишодой мэдүүлһэнэй ёһоор, бүхы һүрэгтөө үнөөхил хэршэгдэһэн горох-обёосой холисо үглөөгүүр эдюулээд, бэлшээридэ гаргажа манадаг байба. Иигэжэ бүхы гурба мянга гаран хониниинь байраһаа 3 километр зайда оршодог тарянай узуур дээрэ түхэреэн үдэрэй туршада бэлшээгдэнэ.

Эды олон хони нэгэ байрада сутлууһан мүртөө хүшэ тамираар һула, үбшэн хонидынь амяарлагдажа хооллуулагдадаггүй байхаһаа гадна, бүхы һүрэгтэйгөө хамта бэлшээгдэнэ. Иимэ олон хони хэдэн һүрэг болгожо хубаангүй, нэгэ доро бэлшэхэдээ таргалхаһаа байха үлэ хоолоошье хүсэд олоногүй, түхэреэн үдэрэй туршада тарянай һуури байнал гэжэ хүшэ тамираа алдатараа махана ха юм.

Эндэ гол түлэб гурбан томо ажахыда хонидой хэр зэргэ «шахагдажа» байһан тухай хэлэгдэбэ. Тэдэ бүхы аймаг дотор абажа харахада бултадаа иимэрхүү дутагдалтай бэшэ юм. Жэшээлбэл, «Родина» колхоздо хони шахан таргалуулха хүдэлмэри бултанһаа һайнаар, зоотехническэ заабариин ёһоор эмхидхэгдэнхэй. Эндэхи хони шахан таргалуулха байрадань ажалынь оньһожоруулагданхай юм. Хонишодто тэжээл хубаарилан үгэхэ түхеэрэлгэтэй тэргэтэй нэгэ трактор даалгагдаһан байна. Мүнөө энэ тэргэтэй тракторaар хонишод поли дээрэһээ горох-обёосой холисо, зеленко сабшажа ашаад һүрэгтөө эдюулнэ. Бүхыдөө суглуулагдаһан 1100 гаран хонидынь табан бүлэг болгогдон амяарлагданхай. Һаяхан энэ ажахы шахажа байһан эдэ хонидойнгоо таргалһаниинсь түүбэрилжэ, 700 шахуу хони бэлэдхэлэй пунктда тушаагаа. Тиигэжэ түрүүшээр тушаагдаһан хонидынь яһала һайн сэгнэлтэтэйгээр абтаһан байна.

Хони шахан таргалуулха талаар «Пограничный» совхоз урагшатай ябана гэжэ тэмдэглэмээр. Эндэ бүхы ажалынь һайнаар эмхидхэгдэнхэй, хонидой тэжээлэй үдэр бүриин рационошье зохёогдонхой.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

Партийна ажабайдал

НЭГЭДХЭМЭЛ ГУРИМААР, ТАҺАЛГАРЯАГҮЙГӨӨР

Малай фермэнүүд дээрэ, таряалан дээрэ хүдэлжэ байһан хүн зоной, хүбшэ тайгын гүн соо модо отолжо, шэрэжэ байһан хүдэлмэришэдэй ажаһуудалайнь болон культурна үдэр бүриин эрилтэ болон алибаа хэрэглэмжые жэншэдгүйгөөр хангажа байха гээшэ мүнөө үе сагта ехэ шухала удхатай хэрэг болонхой.

Түб һууриһаа таһархай, аяар холо ажаһуудаг, ажалладаг малшадые, тарилгын гү, али үбһэ, таряа хуряалгын үедэ хажуу тээшээ халта гэшхэхэ сүлөөгүй хүдэлжэ байһан хүнүүдые али бүхы хэрэгсэлээрнь хангаха, һамшангүй ажаллахадачь таатай зохид арга боломжо байгуулха, болбосоролой болон культурна элдэб эрилтыень гүйсэдхэхэ асуудалда КПСС-эй Хориин райком, совхозууд болон леспромхозуудай парткомууд һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ анхаралаа табиһан байна. Энэ хэрэг эрхилхэ талада яһала дүршэл шадабаритайшье болоо гэжэ тэмдэглэмээр.

Хэнэйшье мэдэһээр, Хориин аймаг нилээд ехэ газар дайда эзэлдэг, тосхон һууринуудынь таруу, олоншье.

Иимэ эрхэ байдалһаа уламжалан, совхозуудай, леспромхозуудай ажалшадай, гушаад шахуу поселок, тосхонуудай хүн зоной ажаһуудалай, культурна хэрэглэмжые нэгэдхэмэл (комплексно) гуримаар хангаха арга хэрэглэдэг болохо гэһэн шиидхэбэри абтаһан байгаа.

Урдань аймгүйсэдкомой культурын таһаг, киносетиин дирекци, худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинат, аймагай больница гэхэшэлэн өөһэдынгөө арга боломжоор, амин аминдаа хүдөө нютагуудаар хаа-яахан ябаһан, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ, культурна эрилтые хангаһан боложо байдаг һэн. Эдэнэй хүдэлмэриин хойноһоо саг үргэлжын хиналта табиханиь бэрхэтэй байгаа. Тиимэһээ «манда автолавка ябанагүй, кино харуулнагүй, хэрэгтэй юумэеэ захижа абахын арга олдоногүй» гэхэ мэтын гомдол ходо оронтуу байһаниинь мэдээжэ ааб даа.

Тиимэһээ хүн зоной ажаһуудалай, соёл культурын эрилтэ хэрэглэжэ хангаха гол үүргэтэй эмхи зургаануудай, албан газарнуудай хүдэлмэриие нэгэдхэн эмхидхэжэ, уридшалан хараалагдаһан түсэбэй ёһоор ябуулха хэмжээн абтаа. Эмхи бүхэнэй бүлэг хүдэлмэрилэгшэд хамтаржа, бригада болоод, тусгаар табигдаһан графигай ёһоор ажахынуудаар, предприятинуудай участок, пунктнуудаар аяншалдаг болонхой.

Энэ бригада гэхэ гү, али «Агитбытпоезд» (һүүлэй үедэ иимэ нэрэтэй болоо) хададаа КПСС-эй райкомой томилһон лектор гү, али политинформаторһаа, аймагай соёлой байшангай дэргэдэхи уран һайханай коллективэй бүлэг эдэбхитэдһээ, автолавкын, киносетиин, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэнэ. Тиихэдээ шацаал һаа булта суг ябахые хүсэнэ.

Нэгэдхэмэл иимэ хангалгын хүн зондо аша туһатай байхын тула түбхын түрүүндэ фермэ, бригада бүхэндэ хүнэй олоороо суглараха газар хэрэгтэй болоно. Концерт, кино харуулха, хөөрэлдөө эмхидхэхэдэ таатай арга олдохо болоно бшуу. Мүн парикмахер, фотограф, врач гэхэ мэтын мэргэжэлтэдэй хүдэлхэ, өөрынгөө уялга дүүргэхэ талада зохид байна ха юм. Автолавкын наймаашаншье эд бараагаа һайнаар дэлгэжэ, хэрэглэгшэдтэ дурадхаха, тэдэнэй шэлэн абахада ямар аятай гээшэб.

Иимэ байхын тула совхозуудай малай томо томо (илангаяа һү һаалиин) фермэнүүдэй дэргэдэ уужам, һайнаар түхеэрһэн улаан булан байгуулха, отделени бүхэндэ полевой стан бариха эрилтэ тобойн гараа бшуу. Тиигээдшье һүүлэй үедэ аймагай совхозууд тракторно-таряан ажалай томо бригадануудта таряалан дээрэнь полевой стан бариха, МТФ бүхэндэ улаан булан бии болгохо талаар горитой хүдэлмэри хэжэ байна.

Жэшээнь, «Георгиевский» совхоз Амгалантын отделениин Нарин-Горхон гэжэ газарта, нэлэнхы таряалангай тэг дунда полевой стан шэнээр барижа, ашаглалгада оруулаа. Эндэнь электропеэшэн табигданхай кухнитай, үргэн залтай столово, механизаторнуудай хонон байрлаха, амарха хоёр таһалгатай хамтын байра, душевой баригданхай. Улаан буланда ороходо, багашаг клуб соо ороһон шэнги. Иимэ байшан соо олон хүнүүдэй хабаадалгатай ямаршье хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэжэ боломоор байна. Үдын совхозой Баян-Голой отделениин Хан-Жаргалан гэжэ газарта хирпиисээр баригдаһан полевой станиие харахадаа, ехэл пайн юумэн бүтээгдээ юм байна гэһэн бодол толгойдо түрөөдхихэ.

Бэелүүлэгдэжэ байгаа эдэ хэмжээ ябуулганууд хүн зоной ажаһуудалай, культурна хэрэглэмжэнүүдые хангаха хэрэг улам һайнаар, үргэнөөр эмхидхэхэ арга олгоно. Таряа хуряалгын эхилһэнһээ хойшо «Агитбытпоезд» Хурбын, Анаагай, «Георгиевский» совхозуудай полевой станануудта тогтожо, тэндэ хүдэлмэрилжэ байгшадые эдэбхитэй ажал хэрэгээрээ баярлуулһан байна. Эдэ мүрнүүдые бэшэгшэ өөрөө Нарин-Горхоной полевой стан дээрэ аймагай түбһөө ерэһэн поездын коллективтэй ушарһан, тэдэнэртэй хөөрэлдэжэ, хүдэлмэреэрнь һонирхоһон байна.

КПСС-эй райкомой агитаци ба пропагандын таһагые даагша нүхэр С. Р. Очиров нэгэдхэмэл хангалгын ямар байдалтай байһан тушаа хөөрэхэдөө, малай үөэлжэлгын үедэ малшадые иимэ гуримаар хангахада ехэ боломоор байна гэжэ хэлээ һэн. Томо фермэнүүдтэ хүнүүд олоороо ажалладаг, агитбригадын гү, али «Агитбытпоездын» ерэхэдэ эмхитэйгээр суглардаг, эмхидхэгдэһэн хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаададаг байна. Мүнөөнэй зоной эрилтынь ехэ болоһые абаһаар лэ ойлгохоор байдаг.

«Агитбытпоездын» Хурбын совхозоор аяншалхаданиь нүхэр Очиров өөрөө ябалсаһан, хөөрэлдөө хэһэн байна. Могойн МТФ ерэхэдэмнай, совхозой кассир тэндэ адли ошоод байгаа. Автолавкаһаа үнэтэй шухаг эд бараа малшадай худалдажа абаха болоходонь тэдэндэ мүнгэ үгэжэ, туһа хүргэһэниинь ехэ һайшаалтай байгаа һэн гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Зүгөөр сабшалан дээрэ бүлэг бүлэгөөрөө таруу хүдэлжэ байһан үбһэшэдые иимэ гуримаар хангалга нэгэ бага орёошог байшоо хаш. Нэгэдэхеэр, бултандань хүрэхэнь бэрхэтэй, хоёрдохёор, хүнүүдынь үсөөн байдаг. Тиимэ байхадань «поездынгоо» гэшүүдые хоёр болгожо хубаагаад, соёлшодые нэгэ тээшэнь, бэшыень нүгөө тээшэнь ябуулха ушар гараһан байна.

КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэдэй, иимэ хэмжээ ябуулгада хабаадажа ябаһан нүхэдэй бодомжоор болоходо, аяншалгын маршрут тон таарамжатайгаар эмхидхэгдэхэ, болзорынь зүбөөр тодорхойлогдохо ёһотой болоно. Тиихэ зуура бригада гү, али «поездын» ... саг, үдэр урдшалан ... хогдоһон байхадаа ехэ һай... гэжэ ойлгогдоо.

Нэгэдхэмэл хангалга һай... талаяа харуулаа. Энэ хэ... жээ ябуулгаяа улам ... жуулха, гуримшуулха, з... бари, нэмэлтэ оруулха ... ходо оролдожо байдаг... һайшаамаар. Зүгөөр сов... предприяти бүхэн фер... участок, пункт бүхэндэ һ... наар түхеэрэгдэһэн, саг ... гэлжэ хүдэлжэ байдаг улаа... булан бии болгохо, бригад... отделени бүхэндөө мү... сагай хэрэгсэлнүүдээр ... рэн хангагдаһан полев... стантай болохо ёһотой. З... асуудал гүйсэд шиидхэхэ... гула КПСС-эй райкомо... парткомуудай тусгаар хүдэ... мэри ябуулжа, түрүүш... үрэ дүн түйлажа байһаниие... һайшаалтай.

Энэмнай хүдөө нютагу... та бэелүүлэгдэхэ социаль... удха шанартай хэмж... ябуулгануудай нэгэ шух... һалаань, шухала хэрэгт... болоно бшуу.

Г. ЦЫРЕТОРОВ.

ХАЙНАГУУД ОЛОШОРНО

Ахын аймагай «50 лет Октября» колхозой харьяата газар дайдань гол горходой эхеэр, һарьдаг үндэр хада уулануудаар тарашаһан юм. Тиимэһээ энэ ажахы нуга сабшалангаар хомордодог, адууһа малынь холын бэлшээринүүдээр адуулагдадаг. Хада уулын шэмэрүүн байгаалиин эрхэ байдалда таараха һарлагууд тус колхоздо олоор үсхэбэрилэгдэдэг байгаа. Тэдэнэр хүйтэниие тэсэмгэйгээр дабадаг, хада уулануудай ямаршье эгсэ бэлшээреэр бэлшэхэ шадалтай юм. Гэбэшье, энэ мал үсхэбэрилхэдэ нэгэл дутагдалтай. Юуб гэхэдэ, тэрэ бага шэгнүүртэй, тиимэһээ ажахыда олзо доход багаар асардаг бшуу. Харин һарлаг ба нютагай үүлтэрэй үнеэн хоёрой хоорондоһоо гараһан түл — хайнаг эдэ хоёрой хамаг һайн шанарыень абанхай. Тэрэ һарлагтал адли шэмэрүүн хүйтэн уларилда һайнаар таарадаг, энээнһээ гадна тэрэнэй шэгнүүрынь ехэ юм. Тиимэһээ «50 лет Октября» колхоз хайнагуудай тоо толгой олошоруулха зорилго урдаа үнинэй табижа, тэрэнээ урагшатайгаар бэелүүлжэ байнхай.

Ажахын энэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ дүршэлтэй малшан Владимир Дулмаевич Забанов горитой хубитаяа оруулалсана. Энэ нүхэр ехэ хайнагуудые харууһалдаг. Үнгэрэгшэ ондо тэрэ амжалтатайгаар хүдэлжэ гараа һэн. Даажа абаһан 75 эхэ хайнагһаа 67 тугал абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ бэлэй. Энэмнай шэмэрүүн уларилтай Аха нютагта яһала һайн гэжэ тоологдохоор. Һайн ажалайнгаа түлөө Владимир Дулмаевич ВДНХ-да ошохо түлбэригүй путевкоор шагнагдажа, Москва хото ошожо ерэһэн юм.

Байгша ондо түрүү малшан харууһалдаг 67 хайнаггаа үшөө 16 гунжадые нэмэжэ, аяар холын Шибит нютаг зуһахаяа гараһан юм. Зунай үедэ малынь хада уулын бэлшээриин тунга ногоондо бэлшэжэ, тамир тэнхээгээ яһала нэмээгээ. Мүн лэ булта ороондо оруулагдаһан байна.

Һаяын үдэрнүүдтэ В. Д. Забанов хада уулын эгсэ дабаа ташалангуудые дабажа, түргэн гол горходые гаталжа, үбэлжөөндөө ерэхэеэ түхеэрнэ.

К. ТУЛУЕВ,

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. «50 лет Октября» колхозой малшан В. Д. Забанов. 2. Хайнагууд бэлшэнэ.

Авторай фото.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ ШУДАЛАГШАДТА

Партийна һуралсалай шэнэ жэл октябриин 1-дэ эхилбэ. Һурагшадта, пропагандистнарта зорюулжа, политическэ хэблэлэй гаргаһан номууд тухай хөөрэжэ үгэхыень хэблэлэй ахамад редакторай орлогшо Е. П. Лошкаревто ТАСС-ай корреспондент хандаба:

— «КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын болон гадаадын политикын талаар партиин бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонууд» гэһэн нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэл, «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд» гэһэн, КПСС-эй XXV съездын бусад материалнуудые һуралсалай энэ жэлдэ гүн гүнзэгыгөөр шудалха гээшэ партийна һуралсалай гол зорилго гэжэ бүгэдэндэ мэдээтэй. Политическэ хэблэл эдэ документнүүдые суглуулбари болгожо олон хэһэгээр гаргаба.

КПСС-эй XXV съездын эрилтэнүүдые хараадаа абажа, партийна һуралсалай бүхы шатануудта хэрэгтэй болохо учебнигүүд болон программанууд хэблэгдээ. Эхин шатын политическэ һургуулиин һурагшад ба пропагандистнар «КПСС-эй политикын шухала асуудалнууд» гэһэн һуралсалай шэнэ туһаламжын материалтай болобо. Энэ ном соо хүгжэнги социалис обществодо партиин ударидахы ба эмхидхэхы үүргэ дэлбэлэн харуулагдана, арбадахи табан жэлдэ ороной арадай ажахые хүгжөөлгын гол шэглэлнүүд тобшологдоно, партиин XXV съездын удха шанар харуулагдана.

«КПСС-эй политика — марксизм-ленинизмын бодото бэелэл мүн» гэһэн шэнэ ном марксизм-ленинизмын һургуулинуудта һурагшад абаха юм. Марксистско-ленинскэ теориин ба КПСС-эй политикын гол шухала асуудалнуудта энэ ном зорюулагдана.

Колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдтэ зорюулжа, «Экономикын эрдэм ухаанай үндэһэ һуури», «Социализм ба ажал», залуу хүдэлмэришэдтэ зорюулжа, «Ажалай, үйлэдбэриин экономикын үндэһэ һуури» гэжэ номууд шэнээр хэблэн гаргагдаа. Һуралсалай дээдэ шатада хэрэглэгдэхээр «Марксистско-ленинскэ философиин үндэһэ һуури», «Политическэ экономи», «Совет хуулиин үндэһэ һуури» гэжэ номууд болон бусад литература хэблэгдээ.

Табан жэлэй түрүүшүүл

Энэ зураг дээрэ Захааминай аймагай СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой Сагаан-Мориной отделениин адуушан Санжап Банзаракцаевич Бадмаевые харанат. Энэ нүхэр һүүлэй арба гаран жэлэй туршада адуушанаар ажаллажа, дүй дүршэлөөр баян болоһон байха юм. Жэл бүри даажа абаһан 100 гүүн бүриһөөнь 86—91 унага абажа, гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ. Юһэдэхи табан жэлэй дүнгүүдээр «Шэн габьяата ажалай түлөө», СССР-эй арадай ажахын түйлалтануудай выставкын мүнгэн медаляар шагнагданхай. Сагаан-Мориной сомоной Соведэй депутадаар һунгагдаһан байна.

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Санжап Банзаракцаевич дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай. Байгша ондо тэрэнэй харууһалһан һүрэгтэ 110 гүүн байгаа. Мүнөө 99 унаган абтаад, нэгэшье толгой гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Һүрэгэйнь адууһан энэ зундаа һайнаар тарган шэлөө, унагадынь томо болоо.

П. ЖАПОВА, фототекст.

Башкирай социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябагша КПСС-эй XXV съездын делегат, звеньевой Риза Хазиметович Яхин ба РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат Минигалли Зайнуллович Гайсин гэгшэд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудаа дүүргээ. Тэдэнэр тус тустаа 25 мянган центнер орооһо сохиһон байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү комбайнернуудые амаршалжа байха үедэ.

ТАСС-ай фотохроника.

УУЛЗАЛГА БОЛОБО

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Загарай тосхондо пропагандистнарай үдэр үнгэргэгдэбэ. КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, марксистско-ленинскэ, экономическа һуралсалай зорилгонууд тухай асуудалаар партиин Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь Ю. Р. Дмитриев элидхэл хээ.

Удаань хилсхоорондын асуудалаар КПСС-эй обкомой лекторнүүдэй бүлэгые даагша Д. Д. Очиров лекци хэбэ. Һүүлээрнь аймагай хүтэлбэрилхы тушаалтадтай пропагандистнар уулзаһан байна. Аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник П. И. Баиров, аймагай прокурор Г. Б. Шагдуров пропагандистнарай асуудалнуудта харюусаа.

Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ һайнаар хүдэлһэн 70-аад пропагандистнар КПСС-эй обкомой, райкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ шангуудаар шагнагдаа.

Пропагандистнарай үдэр Буряадай уран зохёолшод Р. Белоглазоватай, Ч-Р. Намжиловтай, Ц-Ж. Жимбиевтэй уулзалгаар дүүрэбэ.

Манай корр.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

Малай тэжээл — мүнөөдэрэй гол асуудал

ҺОЛООМОНОЙ ШЭМЭ ЯАЖА ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭБ

Олонхи ажахынуудта һая болотор һолоомые мүртэй тэжээл гэжэ тоолодоггүй, үбһэнэй дуталдахадал үбэл-хабарай үедэ тэрэниие буйлуулжа, үхэр малдаа эдюулхэ баатай болонобди гэжэ тоолодог байгаа.

Гэхэтэй хамта һүүлэй жэлнүүдтэ юрын үбһэнэй орондо «консервэлэгдэһэн» тэжээл — сенаж, мүн химическэ аргаар, тусгаар вентилятораар үлеэлгэжэ хатааһан витаминтай үбһэн гэхэ мэтэ ехээр бэлэдхэгдэдэг боложо байна. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ иимэ түрүү онол арга хэрэглэхэдээ ажахынууд ургамал ногоое эртэ, жэшээнь, бобово ногоочой һая буурсаглажа байхада, харин залаата ногоое хоолосложо байхадань сабшажа абадаг юм. Тиихэдэнь үбһэ тэжээлэй протеинэй тоһоной, минеральна бодосуудайнь витаминайнь ехэ болоһониинь мэдээжэ ааб даа. Харин тэжээлэйнь клетчатка бага байдаг.

Нигэжэ «консервэлэгдэһэн» тэжээлэй хуурай бодосынь килограмм бүхэн 0,8—0,9 тэжээлэй единицэ болоно гэхэ гү, али шэмэ шанараараа орооһо таряанда дүтэрхы болоно. Нигээд ерэхэдээ үхэр малай шэмэ ехэтэй, хурса тэжээл ходо эдижэ байхадань баһал эрхим һайн гэхын аргагүй. Эгээл тиимэһээ адууһа малда сенаж, силос, ногооной гурил ехээр эдюулхынгээ хажуугаар баһа клетчаткатай тэжээл нэмэжэ үгэлсэхэ гээшэ ехэ шухала. Хэнэйшье мэдэһээр таряанай һолоомодо клетчатка элбэг байдаг. Олон жэлэй һогоондо клетчатка зорюута бии болгохо аргагүй ха юм.

Мүнөө манай орондо, хилын саанашье һолоомые малай тэжээлдэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ онол арганууд нэтэрүүгээр бэдэрэгдэжэ байна. Һолоомые бусад тэжээлтэй холёод, брикет болгохо арга үргэнөөр хэрэглэдэг болоо. Мүн һолоомо холисотой тэжээлэй брикедые оньһон машинаар малда хубаарилан үгэхэдэ таатай байдаг. Кукурузын ногоон намаа набшые 85 процент нойтоор хуряагаад, һолоомотой холижо, силос дарадаг арга бии. Гэбэшье колхоз, совхозуудта таряанай һолоомые дары хуряагаад, хэршэхэ тусхай бүтээсэ ехэтэй машинанууд дуталдана. Гадна тэрэниие шэмэтэй тэжээлтэй холин худхаха түхеэрэлгэнүүдшье үсөөдэдэг. Энээнһээ боложо, һолоомые бусад шэмэтэ тэжээлтэй ехээр холёод, силос дараха арга боломжо хүсэд хэрэглэгдэнэгүй гээшэ.

Ешмээнэй, обёосой һолоомые үхэр малай тэжээлэй рациондо ондоо тэжээлтэй холингүй, ехэ буйлууланшьегүйгөөр горитойгоор оруулхада өөрэгүй. Гэхэтэй хамта юрын лэ химическэ арга хэрэглэжэ буйлуулхада, шэниисын таряанай һолоомын шэмэнь нилээд дээшэлдэг, мал тэрэниие дуратайгаар эдидэг. Жэшээнь, эхүүн натри холиһон уһанда һолоомые (центнер бүхэндэ 4 килограмм натри хүртэхөөр) шиихаад, 4—5 час соо байлгажа, малда эдюулхэдэ ямаршьегүй һайн байдаг юм. Энэ арга бүри табяад онуудта хэрэглэгдэжэ эхилээд, гансашье эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаануудта бэшэ, мүн лэ колхоз, совхозуудта туршагдажа шалгагданхай. Тэрэниие бүри үргэнөөр хэрэглэжэ болохо байгаа, теэд каустическа соодын дутамаг дээрэһээ энэ арга гэдэргээ татагдана.

Бүхэсоюзна тэжээлэй институтда зохёогдоһон онол аргын ёһоор һолоомые аммиагай уһанда гү, али шэнгэн аммиак соо хэжэ буйлуулха гээшэ һолоомые үхэр малай тэжээлдэ тон үргэнөөр хэрэглэхэ арга боломжо нээжэ үгэнэ. Энэ арга юугээрээ удха шанартайб гэхэдэ, һолоомые сомоотой байхадань байра дээрэнь буйлуулжа болохо юм. Тиигэхын тула һолоомын һүрине дээрэһээнь полиэтиленовэ гү, али поливанилхлоридна плёнкоор, мүн ондоошье материалаар хушаха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, тиигээгүй һаа аммиагайнь охин, шэмэ өөдөө дэмы дэгдэжэ һалашаха бшуу. Тиигэжэ һүриие хушаһан бэеэрээ, хайша хайшаа олон нүхэтэй, үзүүртэй хурса шүбэгэтэй хоолой һолоомын һүри рүү хадхаад, тонно бүхэндэнь 30 килограмм хүртэхөөр шэнгэн аммиак бүлэн оруулха байна. Тиигэжэ һүриин хэдэн тээһээнь аммиагай уһа шудхаад байхада, 4—5 хоноһон хойно һолоомые задалжа малда эдюулхээр болоод байха ушартай. Имагтал түрүүн һүриин хушалтын хажуу тээхи хормойе үргэжэ, һалхинда үлеэлгээд, үлүү аммиагыень гаргаха шухала.

Һолоомые иигэжэ буйлуулаад байхада, тэжээлэйчь шэмэ 2—2,5 дахин ехэ болодог. Гадна һолоомодо уксуснокислэ аммони гэдэг бии боложо, тэжээлэйнь шанар гэхэ гү, али протеиниинь — 3—4 дахин дээшэлдэг. Ороной олон зуун колхоз, совхозууд энэ аргые туршажа үзөөд, мүнөө үргэнөөр хэрэглэнэ.

Жэшээнь, Московско областиин Клин хотодо байдаг ЦЭЛАЖ гэдэг шэнгэн аммиагай туршалгын түбэй лабораторинихид, тэрэнэй Хойто-Кавказай отделени колхоз, совхозуудта энэ аргые хэрэглэн, һолоомо буйлуулжа үгэнэ. Һолоомо буйлуулхадаа тэдэнэр буйлуулагдаһан һолоомо тонно бүхэнһөө 4—5 түхэриг түлөөһэ ажахынуудһаа абадаг. Тус лаборатори өөһэдынгөө хүдэлмэришэдые ажахынуудта эльгээжэ, тэндэ хэрэгтэй бүхы хүдэлмэри хэжэ үгэнэ. Тиигэжэ колхоз, совхозууд үлүү ехэ гаргашагүйгөөр һолоомынгоо шанарые хоёр дахин дээшэлүүлэн, ехэхэн нэмэлтэ тэжээл абана гээшэ.

Һолоомын һүриие хушангүйгөөр аммиак досоонь оруулхада биратай үрэ гарадаггүй. Үнэндөө, тиимэ хушалта-плёнко олохонь ажахынуудта бэрхэтэйшэг байдаг. Тиимэһээ ЦЭЛАЖ-ынхидай дүй дүршэлые хаа хаанагүй нэбтэрүүлхын тула бүхы хэрэгтэй түхеэрэлгэтэй, машина техникэтэй, хушаха материалтай нүүдэл бригада эмхидхээд, ажахынуудта ябуулжа, һүрилэгдэһэн һолоомые шанаржуулха арга хэрэглэбэл зохисотой. Тиимэ бригадануудые «Сельхозтехникын» нэгэдэл болон отделенинүүдтэ бии болгохо байна.

С. ЗАФРЕН,
хүдөө ажахын эрдэмэй доктор.

Московско областиин Луговая станци.

(«Сельская жизнь» газетэһээ абтаба).

Совет орон: шэнэ һонин

ТЭЖЭЭЛЭЙ НӨӨСЭ АРЬБАДХАГДАНА

КУСТАНАЙ. Малай бүдүүн, шэмэтэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ, хойто жэлэй нөөсэтэй болохо шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев Казахстанай партийно-ажахын эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ хэлээ һэн. Кустанайн областиин ажахынууд силос даралгаяа дүүргэжэ, дүрбэ миллион хахадһаа дээшэ тонно гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур миллион шахуу тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэбэ. Кукурузын, наран сэсэгэй тарилгануудые табан зуу мянга гаран гектар болотор үргэдхэһэнэй ашаар иимэ үрэ дүн түйлагдаа. Жэшээлхэдэ, наран сэсэгэй гектар бүриһөө 200 хүрэтэр центнер ургаса абтаба.

Кустанайн районой фермэнүүдтэ түсэбһөө хоёр дахин ехэ силос дарагданхай.

Мүнөө область дотор һолоомон сомогдожо байна. Үлэ шэмээрээ талын ногооноһоо дутуугүй ешмээнэй һолоомон илангаяа нарин нягтаар суглуулагдана. Урицка районой «Барбиновский» совхозойхид ешмээнэй һолоомо суглуулхаһаа гадна, тэрэниие хэршэхэ тусхай оньһон түхеэрэлгэнүүдые зохёогоо. Тиин, хэршэгдэһэн һолоомон тэргэдэ ашагдажа, фермэнүүдтэ сэхэ ... лагдана.

АКДАЛИИН ТАЛЫН БАРАЙГАР

АЛМА-АТА. Акда... механизаторнууд барай... ургаса хуряажа эхилбэ. ... райгар сэбэрлэдэг пунк... түхэреэн сүүдхэ соо ... гэгдэжэ, сагаан таряа ... һан түрүүшын автокол... нууд элһэтэ губиин ... 100 гаран километр ... фальт харгыгаар шу... дабшана.

Республикын уһалга... поли дээрэ барайгар ... даг ажахынуудай ... вүүд ажалыень нүхэр Л. Брежневэй үндэрөөр ... һэнэй харюу болгон, ... һөө гадуур 50 мянган ... нер барайгар гүрэндөө ... далдаха гэжэ шиидэбэ. ... һан уялгаяа дүүргэхын ... дотоодынгоо бүхы арга ... ломжонуудые элсүүлнэ. ... гасаяа гээлтэгүйгөөр ... ха хэмжээнүүдые ... Комбайнуудаар сэхэ ха... богони болзор соо бүхы ... райгараа хуряан аб... шиидэнхэй.

КИЕВ. Химико-фармацевтическэ препарадуудай Борщаговско заводто хори гаран ондоо эмүүдые хэдэг юм. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо 300 мянга гаран түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур худалдагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ... драже хэдэг участок ...

ТАСС-ай фотохроника.

ТУРААСГАЙН ПОЛЕВОЙ СТАНДА

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ таряа хуряалгын бүхы хүдэлмэриие эрхим шанартайгаар ябуулхын тула Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой таряашад бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байнхай.

Казахстанай партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев үгэ хэлэхэдээ, оронойнгоо ургаса хуряалгые эмхитэйгээр, һайн шанартайгаар үнгэргэхые таряашадые уряалһан байна. Энээниень Худанай таряашад халуунаар дэмжэн угтаа.

Таряа хуряалгые эмхитэйгээр, богони болзорто үнгэргэхын тула гансал машина техникээ һаадгүй ябуулха бэшэ, мүн таряашадые хангалгые, тэдэнэй амаралтые һайнаар эмхидхэхэ шухала.

Таряашадые хангаха хэрэгтэ Худанай совхозой дирекци, партком, рабочком ехэ анхарал хандуулна гэжэ тус совхозои 1-дэхи отделениин таряашад баясана.

Худанай совхозой 1-дэхи отделениин полевой стан совхозойнгоо түб һууринһаа 10 модондохи Тураасгай гэжэ газарта оршодог. Тойроод ой модотой үндэр хаданууд. Харин тээ хажуугаарнь булаг харьялан урдана. Эгээн энэ полевой станда үдын 1 час багаар хүрэжэ ерэбэбди. Урдаһаамнай таряашадай бригадир Намжилдоржи Жанаевич Жамьянов угтажа гараба.

Хүхюун шууяатай Үдын хоолой үе... Комбайнернууд бултадаа шахуу эдеэлхээ сугларанхай.

Тус полевой стан аймаг соогоо һайн гэжэ суурхадаг юм. Таряашадые үдэрэй дүрбэ дахин эдеэлүүлнэ, үдэр бүхэнэйнь эдеэндэ морхооб, капуста, һонгино, хартаабха гэхэ мэтэ овощ оролсоно. Эдэ бүхы огородой эдеэ совхозойнь овощ таридаг звено ургуулдаг юм.

Энэ кампаниин үедэ таряашадта туһалхаяа ерэһэн Могсохоной соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэ Долгорма Цыдыпова, лугомелиоративна отрядай тоо бүридхэгшэ Цыбикханда Дахаева гэгшэд тогоошоноор хүдэлнэд. 30-аад хүнэй байха байрань һаруул, дулаахан. Шалань сэбэр, тооһогүй. Механизаторай ехэнхинь залуушуул. Улаан буландань олон тоото плакадууд, диаграмманууд үлгөөтэй. Эндэ таряашад сүлөөтэй сагтаа бильярд наададаг юм. Телевизор, радиола, шатар, даам гэхэ мэтэнүүд бии. Ажалайнгаа һүүлээр хүдэлмэришэд дүүштэ, банида ородог юм.

Фельдшерскэ пунктые даагша А. А. Васильева, хүдөөгэй библиотекые даагша З. Агбанова гэгшэд байд гээд лэ Тураасгайн таряашадта ерэжэ байдаг юм. Тэдэ медицинскэ туһаламжа үзүүлдэг, шэнэ номуудые асардаг, «Сахилгаан» хуудаһа гаргадаг юм.

Игэжэ таряашадай амаралта һайнаар эмхидхээд байхадань, тэдэнь үшөө оролдосотойгоор хүдэлдэг. Совхоз соогоо социалис мүрысөөнэй үүсхэл гаргагшад гэхэдэ, нёдондо жэлэй совхозой чемпион Цыбикжап Идамжапов, коммунист Дашадоржи Тыкшеев, Лубсандоржо Раднаев, Аюр Аюшеев ба бусад болоно. Эдэнэр яһала урагшатайгаар таряа хуряана.

Түсэбтэ даабарияа дүүргэхын тула Худанай совхозойхид шармайн ажаллана. Энээндэнь бүхы арга боломжо олгогдонхой.

Д. САМБУЕВ.

ФОТОРЕПОРТАЖ

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Полевой станай байшан 2. Таряашадай байра. 3. Улаан булан соо.

Авторай фото.

Засагай дээдын зургаанда

ХҮТЭЛБЭРЕЭ ҺАЙЖАРУУЛХА

Бэшүүрэй аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдком (түрүүлэгшэнь В. В. Танхаев) гэр байрын—коммунальна ажахын предприятинуудые һулаар хүтэлбэрилнэ, энэ талаар хүн зоной эрилтые хангаха асуудалда гүйсэд анхаралаа хандуулнагүй гэжэ һаяхан болоһон зүблөөн дээрээ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Гэр байрын-коммунальна ажахы хүгжөөхын тула аймагта үгтэһэн мүнгэн жэл бүри хүсэд хэрэглэгдэнэгүй, хэгдэжэ байһан шэнэ барилганууд саг болзор соогоо ашаглалгада үгтэнэгүй. Ажалшадай үдэр бүри ургажа байгаа эрилтые хангахаар гэр байрын-коммунальна ажахы урганагүй. Аймагай, илангаяа аймагай түб тосхоной, гэр байрануудые уһаар, дулаагаар болон канализацяар хангаха асуудал удаанаар шиидхэгдэнэ. Аймагта хубсаһа хунар угааха оньһожоруулагдаһан прачечна үгы, бани болон гостиницанууд үшөөл үсөөн. Гэбэшье, коммунальна ажахы хүгжөөхэ холын хараатай түсэб аймагай Соведэй гүйсэдкомдо үгы байха юм.

Коммунальна предприятинуудай, ажаһуудалай талаар хангалгын комбинат ажалшадай эрилтэ хангаха гүрэнэй түсэб үнинэй дүүргэнэгүй, гарга хэнэ, хэһэн ажал хүдэлмэриинь шанар муу. Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые шэлэн абаха, хүмүүжүүлхэ талаар хүдэлмэриин һулаар табигдаһанһаа боложо, һүүлэй гурбан жэлэй туршада 5 начальник һэлгэгдээ. Эдэ дутуу дундануудые усадхахын тула аймагай Соведэй гүйсэдком шухала хэмжээ абанагүй.

Гэр байрые зүбөөр хэрэглэхэ, һайн байлгаха талаар ехэхэн дутагдалнууд үзэгдэнэ. Байрын гэрнүүдэй 25 процент шахуунь хуушараа, 50 процентнь мууданхаи. Тосхон, һууринуудай гэр байрануудые заһаха, сэбэр, гоё һайхан болгохо хүдэлмэри мүртэй һаинаар хэгдэнэгүй.

Хүдөө тосхондо коммунальна алба эмхидхэхэ тухай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые дүүргэхэ талаар аймагай Соведэй гүйсэдком харюусалгагүйгөөр хандаа. Ажалшадые коммунальна талаар хангаха комбинат гү, али таһаг нэгэшье колхоз, совхоздо байгуулагдаагүй.

Болбосон гүхэлтэй болохо хүдэлмэри һайнаар ябуулха зорилготойгоор хото, район болон аймагуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые аймагай Соведэй гүйсэдком 1975—1976 онуудай туршада нэгэшье дахин гаргаагүй

Бэшүүрэй аймагай гэр байрын - коммунальна ажахын предприятинуудай ажал хүдэлмэреэ һайжаруулха хэрэгтэнь республикын Гэр байрын-коммунальна ажахын министерство һулаар туһална гэжэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Энэ тогтоол соо хэлэгдэһэн дутуу дундануудые дары усадхажа, гэр байрын-коммунальна ажахын предприятинуудай хүдэлмэриие һайнаар хүтэлбэрилхыень Бэшүүрэй аймагай Соведэй гүйсэдкомые Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалба.

Багшын үдэрые угтуулан

...ХЭ МЭТЭ ...НХЭРГЭН

...гээшэ өөрынгөө хү... ...дал мүн», — гэжэ ...кий хэлэдэг бай... ...үгэнүүд хадаа ара... ...ажалые тодор... ...сэхэ хабаатай.

...ёрск хотын 1-дэхи ...улиин математи... Валентина Дмит... ...лькова ажал хү... ...оролдосотой, ...общеcтвын ерээ... ...үетэние хүмүү... бүхы хүсэ шада... ...хүн. Энэ багша ...гаа ба хүмүү... ...хүдэлмэриин түсэб ...һайн талыень ба... ...зохёодог.

...тина Дмитриевна ...аралтайгаар хан... бүхэндэмнай өөо ...рхюур оложо ша... ...шээлээ һонирхол... ...гэргэдэг хүн һэн, ...һургуули дүүр... ...ээдэг байна.

В. Д. Мальковагай ...ы ажалайнь дүй ...тус һургуулиин ...алан абадаг юм. ...классай хүтэл... ...байха зуураа, һур... ...дэлгэрһэн социа... ...өөндэ түрүүшын ...классаа гаргажа ша... ...тэрэнэй хэ... ...риинь бодотоор ...үгэһэн элч тодо ...гээшэ. Энэ һур... ...агшанар ба дирек... ...тина Дмитриевна... ...эриие үндэрөөр ...юм.

...Д. Малькова мэргэ... ...шэлүүлхэ хүдэлмэ... ...элжэ хэжэ байдаг, ...шадабаряа һайжаруулдаг, хэшээл бүхэндөө үндэр эрилтэтэйгээр хандадаг юм. — гэжэ сугтаа хүдэлдэг нүхэрынь хөөрэдэг. Галуута-Нуур хотын 1-дэхи дунда һургуулида Валентина Дмитриевна 13 жэлэй туршада хүдэлнэ. Һургуули дүүргэһэн олохон үхибүүд багшынгаа мэргэжэл шэлэн абаа. Үхибүүдые өөрынгөө мэргэжэлдэ дуратайгаар һургахаһаа гадна, тэдэндээ ниитын хүдэлмэри хүүлжэ һургадаг ёһо Валентина Дмитриевнагай хүдэлмэриин һайн талань болоно.

КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө һургуули соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ 1-дэхи һуури эзэлжэ, съездэдэ шиидхэгдэһэн асуудалнуудые хөөрэжэ манай ажабайдалда тэдэнэй нүлөөлхэ удха ба шанар һурагша бүхэндэ гүн гүнзэгыгөөр ойлгуулхын түлөө В. Д. Малькова ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Мүн баһа классайнь үхибүүд һургуулиин һурагшадай урда хэдэн лекцинүүдые уншаһан байха. Валентина Дмитриевна классһаа гадуур хүдэлмэри ехээр үнгэргэдэг. Зарим тэдыень тоолобол, Джек Лондон, Сергей Есенин тухай үдэшэнүүд, декабристнуудта ба дайнай, ажалай баатарнуудта зорюулһан хөөрэлдөөнүүд ба бусад болоно.

Энэ жэл В. Д. Малькова баһал 4-дэхи классые даажа абаба. Харюусалгатайшьеһаа, хүндэтэй ажалдаа багша бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлмэрилжэ байна.

Е. ГЕРАСИМОВА.

ҺОНИРХОЛТОЙ УУЛЗАЛГА

Һаяхан республикымнай Сампиловай нэрэмжэтэ музей соо Буряадай ниитын эрдэмэй институдай эрдэмтэд Монголой Арадай Республикын уран зураашадтай уулзалга хэбэ. Уулзалга дээрэ Монголой уран зураашa Одон Ядамсурэн хоёр өөһэдынгөө ажал тухай, Монгол ороной уран зураашадай ямар темэдэ өөһэдынгөө уран бүтээлнүүдые зурадаг тухай хөөрэжэ үгөө. Уран зураашa Одон иигэжэ хөөрэнэ:

— Мүнөөнэй монгол уран зураашадай темэ хадаа монгол арадай хубисхалһаа эхилээд, мүнөө үе хүрэтэр дэбжэлтые харуулһан зурагууд болоно.

— Удаань Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Дашанима Дугаров Буряадай уран зураашадай Байгал-Амарэй түмэр замай барилгада зорюулагдаһан зурагуудтай эрдэмтэдые танилсуулба.

Тэрэнэй удаа залуу уран зураашa Доржо Пурбуевай «Гэсэр» гэжэ буряадай эпостэ зураһан иллюстрацинуудтай танилсуулаа. Эдэ зурагуудайнь зариманиинь Москвада РСФСР-эй уран зурагай выставкэдэ табигдаад, мүнөө СССР-эй выставкэдэ үлөөгдэнхэй. Энэ иллюстрацинууд Москвада ород хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараха «Гэсэрэй» шэнэ сугтуулбариие шэмэглэхэ юм. Тиимэһээ тус иллюстрацинуудые шэнэ номдо оруулхын урда тээ Буряадай номой хэблэл олониитын һанамжада табяа. Д. Пурбуевай һанамжаар «Гэсэрэй» ...алаа бүхэндэнь хоёр гү, али гурбан зураг байхаар хараалагдана. Авторай бүтээл тухайгаа хөөрэһэнэй һүүлээр сугларагшад өөһэд өөһэдынгөө һанамжануудые хэлэһэн байна. Эндэ соёл культурын институдай багша, искусство шэнжэлгын эрдэмэй кандидат В. Ц. Найдакова, Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ, искусство шэнжэлгын эрдэмэй кандидат И. И. Соктоева, манай аха дүү Монгол Арадай Республикаһаа ерэһэн айлшад Одон, Ядамсурэн гэгшэд һанамжануудаа хэлээ. Үгэ хэлэһэн нүхэд энэ ажалда һайн сэгнэлтэ үгөө. Буряадай Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ Д-Н. Дугаров үгэ хэлэхэдээ залуу уран зураашын иллюстраци энээнһээ урдахи «Гэсэрэй» иллюстрацинуудһаа онсо илгаатай байһыень тэмдэглээ. Буряадай эрдэмтэд уран зураашадай бүтээлнүүдтэй танилсажа, тэдээндэ ехэ баярые хүргэбэ.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

...УРЯАД ҮНЭНДЭ» ...шэһэнэй һүүлээр

...ЭХЭ БАБАНЫН ...ӨӨРӨӨН»

...гаршагтан фельетон манай газетын байгша оной ...19-нэй номерто толилогдоо һэн. Сэлэнгын аймагай ...нэрэмжэтэ колхозой «Агсуурга» гэжэ амарал... ...гай харуулшан Ванчик Чимитов 40—50 ямаа ...барина. Тэдэнь колхозой амаралтын байшан ша... ...дог тэрэнги, мойһон, хуһан, уляангир, элдэб ...ног бургааһадые гамгүй химэлжэ, ойро тойрон ...болгожорхёо, байшангай гэшхүүр, веранданууд ...хоноод, дурааараа хоргооһолоод байна гэжэ тус ...соо хэлэгдэнэ.

...фельетоной мүрөөр хэмжээ абахынь тула КПСС... ...ын райкомдо газетын редакци хандаһан юм.

...етон соо хэлэгдэһэн баримтануудые шалгажа ...булта зүб гэжэ элирүүлэгдэбэ. Колхознигуудай ...суглаан дээрэ энэ фельетон зүбшэгдөө.

...урга» гэжэ амаралтын байшангай харуулшан ...этэ ямаадые олоор үсхэбэрилжэ, байшан ша... ...ног бургааһадые ехээр гэмтээлгэһэнэйнь түлөө ...һануулга хэгдэжэ, ямаадые барихыень хоригдоо.

...ын байшангай байрын гэрнүүд заһабарилаг... ...барилга дүүрэжэ байна, элдэб зүйлэй һөөг ...байшан шадар таригдахаар хараалагдаа» гэ... ...н аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ ...ов редакцида мэдээсэбэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО

НЬЮ-ЙОРК

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛАЙ АША ТУҺАДА

ТАСС

СССР-эй үүсхэлээр ООН-до баталагдан абтаһан уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ тухай деклараци хадаа бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха хэрэгтэ шухала удха шанартай байна гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхаймай эндэ толилогдоһон элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал хангаха, гүрэнүүдэй хоорондоо амгалан гуримаар зэргэ оршохо гол ёһонуудые баталха гадаадын политика бэелүүлхэдээ, Советскэ Союз эб найрамдалай, уласхоорондын харилсаа холбооной түлөө, арадуудай сүлөөтэ ба бэеэ дааһан байдалай түлөө саашанхи тэмсэлэй программа баталан абаһан КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгоно гэжэ элидхэлдэ оруулагдаһан СССР-эй мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Дайнай аюул сарахые, уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхые оролдон, Советскэ Союз уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхэгүй тухай бүхэдэлхэйн договор баталха дурадхал оруулаа һэн. Гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхын тула хүсэ хэрэглэлгэһээ арсаха гээшэ уласхоорондын байдалай хэлбэришэгүй хуули ёһон болоно.

Зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүгэдэ ниитээрээ хүсэд дүүрэнээр хуряаха хэрэг ехэ удха шанартай байна.

Уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ тухай декларацида хүгжэжэ байгаа хэдэ хэдэн гүрэнэй правительстванууд үндэр сэгнэлтэ үгэбэ.

Уласхоорондын аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудта устав наринаар сахижа, деклараииин гол ёһонуудые, тодорхойлолгонуудые бэелүүлхэ зэргэтэй байһандаа Кипрэй правительство батаар этигэнэ

Бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн гол ёһые өөһэдөө өөһэдыгөө тодорхойлхо талаар арадуудай эрхэнүүдые дэмжэжэ байһан тухайдаа Ливиин Араб Республика мэдүүлнэ. Энэнь ООН-ой декларациин үндэһөөр уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангаха байна.

МАРСЕЛЬ

Марсельдэхи яармагта СССР-эй үдэр үнгэргэгдэбэ

ТАСС

Марсельдэ үнгэргэгдэжэ байһан уласхоорондын 52-дохи яармагта сентябриин 28-да Советскэ Союзай национальна үдэр үнгэргэгдэбэ.

Хотын Шано гэдэг парк соохи выставкын ордондо нээгдэһэн яармагта совет зүйлнүүд горитой һуури эзэлнэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, Франциин Республикын президент В. Жискар д'Эстэнэй 1975 оной октябрь һарада Москвада уулзажа хөөрэлдэһыень харуулһан ехэ фото-зураг павильоной гол үүдэндэ табигдаһан байна. Мянга гаран дүрбэлжэн метр талмай эзэлһэн совет павильон соо станогууд, тракторнууд, автомобильнууд, часынууд, радиоприемнигууд, хүгжэмэй инструментнүүд, фотоаппарадууд, номууд, грампластинканууд табигданхай.

«СССР-тэ хэгдэнхэй» гэһэн тамгатай промышленна продукци ехэ амжалтатай байна. Энэ үдэр совет гадаадын худалдаа наймаанай нэгэдэлнүүд хоёр миллион һоо үлүү франк сэнтэй хэлсээнүүдые баталаа.

ПЕКИН

Шлесинджерэй хитадта ерэһэн тухай

ТАСС

США-гай оборонын министр байһан Дж. Шлесинджер гурбан долоон хоног соо Хитадта ерэжэ, орон соогуурнь ябаһан байна. Тэрэ КНР-эй гүрэнэй соведэй премьер Хуа Го-фэнтэй, оборонын министр Е Цзянь-интэй, гадаадын хэрэгүүдэй министр Цяо Гуань-хуатай уулзажа хөөрэлдэһэн байна. Шлесинджер КНР-тэ ерээд байха үедөө Хитадай засагаархидтай хамта гадаадын политикын, мүн сэрэгэй ургэн ехэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа гэжэ гадаадын оронуудай агентствануд мэдээсэнэ.

ВАШИНГТОН

Сагаан байшанда болоһон зүблөөн

ТАСС

Президент Дж. Форд конгрессэй ба правительственна хэдэ хэдэн албан зургаанай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай зүблөө Сагаан байшан соо үнгэргэбэ. Африкадахи американ политика зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа

Африкада США-гай дипломатическа ехэ ябуулгануудые бэелүүлжэ байһан тухайнь президент тогтон хэлээ гээд Сагаан байшангай түлөөлэгшэ мэдээсэбэ. Тодорхойлон хэлэхэдэ, «челночно дипломати» бэелүүлхын тула гүрэнэй секретарь Г. Киссинджер тиишэ ошохые шиидээ гээд тэрэ хэлэбэ. Африкын урда хубидахи асуудалнуудые эсэслэн гуримшуулха талаар США үшөөл ехэ юумэ хэжэ шадаагүй байһаар гээд тэрэ сэхэ руунь мэдэрбэ

Африка түбидэ һүйдхэлтэ ажал ябуулгаараа мэдээжэ болоһон тагнуулай түбэй захиргаанай директор Дж. Буш зүблөөндэ хабаадаһан байна гээд американ хэблэлэй шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ.

Г. Киссинджер зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Африка түбидэ хөөрэлдөөнүүдые хэһэн тухандаа элидхэһэн байна.

ГАВАНА

һайн һайхан уг зорилгын аша туһада

ТАСС

Кубын Коммунис партиин ба Революционно правительствын хүтэлбэрилэгшэд эндэхи Революциин ордон соо Стокгольмын шэнэ уряада гар табиа. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряахын түлөө тэмсэлдэ хүсэ шадалаа нэгэдүүлхыень бүхы правительствануудые, парламентнуудые, политическэ партинуудые, ниитын эмхинүүдые уряалһан энэ документдэ Кубын КП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер-министр Фидель Кастро, партиин ЦК-гай Политбюрогой ба ЦК-гай Секретариадай гэшүүд, республикын правительствын гэшүүд гараа табиһан байна.

Эб найрамдалаи Бүхэдэлхэйн Соведэй хандалгые Кубын арад зон һайшаан угтажа, социалис хани нэгэдэлдэ бусад оронуудтай хамта эб найрамдалай ба шахардуу байдал һулаарулгын политика залан сэхээр бэелүүлнэ. Стокгольмын шэнэ уряае дэмжэһэн Гаванадахи олоной хабаадалгатай митинг энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ.

КАРАКАС

Орландо Летельерые хүдөөлүүлбэ

ТАСС

Венесуэлын ниислэл хото шаналал гашуудалай байдалда оршонхой. Сэрэгэй-фашис хунтын агентнүүдээр Вашингтондо зэрлиг муухайгаар алуулһан Чилиин Арадай нэгэдэлэй правительствын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша Орландо Летельертэй хахасахаяа Венесуэлын олон мянгаад хүн ерэһэн байна. Венесуэлын президент Карлос Андрес Перес, Венесуэлын министрнүүдэй кабинедэй, парламентын гэшүүд, политическэ ехэ ехэ партинуудай, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, мүн Чилиин Коммунис партиин ба Арадай нэгэдэлэй бусад партинуудай түлөөлэгшэд, гадаадын дипломадууд хүдөөлүүлгэдэ хабаадалсаа.

Чилиин тугаар бүрхөөгдэһэн Орландо Летельерэй бэетэй хуурсагые хүнүүд гар дээрээ үргөөд, ниислэлэй муниципальна Соведэй байшанһаа хүүр хүрэтэр ошоһон байгаа.

Гэр бүлынь хүсэлэнгөөр О. Летельерэй бэе Венесуэлэдэ хүдөөлүүлэгдэһэн байна.

БОНН

Үгээ ойлгОлсолгын ба харилсаа холбооной политика

ТАСС

Ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондо харилсаа холбооной, үгээ ойлголсолгын политика хангахын түлөө, Хельсинкидэхи ниитэ Европын зүблөөнэй түгэсхэлэй актын гол ёһонуудые бэелүүлхын түлөө, Европын социалис гүрэнүүдтэй ФРГ-гэй баталһан договорнуудые, хэлсээнүүдые залан сэхээр бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй һүлдэ доро парламентын һунгалтые октябриин 3-да үнгэргэхые Германиин Коммунис парти оролдожо байнхай.

Немец ба уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, ГКП-гэй хүндэтэ президент М. Рейман Нюрнбергдэ үгэ хэлэхэдээ, Европо түбидэ амгалан тайбанаар ажаһуухаһаа, шахардуу байдал һулаарулхаһаа ондоо политика байха ёһогүй гэжэ мэдүүлээ. Баруун Германиин коммунистнууд шахардуу байдал һулаарулха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые болюулха политика бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ.

ХЭДЭХЭН ҮГЭӨР

БУХАРЕСТ. Советскэ Союзтай хани ёһоной холбоо барисаа тогтоодог Румыниин бүлгэмэй генеральна Соведэй заседани эндэ болобо. Бүлгэмэй республиканска конференциие байгша оной октябриин 22-то зарлаха шиидхэбэри абтаа.

ЛУАНДА. Анголын Арадай Республика Замбиин Республикатай дипломатическа харилсаа тогтоохые шиидхэбэ. Хоёр ороной правительственна делегацинуудай хоёр үдэрэй хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд тухай коммюнике «Жорнал ди Ангола» газетэдэ толилогдоһон байна.

ПРАГА Палестиные сүлөөлхэ эмхиин түлөөлэлгэтэ эмхи эндэ эмхидхэгдэн байгуулагдаба. ЧССР-эй Национальна фронтын ЦК-гай Түрүүлэгшын орлогшо Т. Травничек, Палестиные сүлөөлхэ эмхиин гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн Ф. Каддуми түлөөлэлгэтэ эмхиие байгуулха тухай протоколдо гар табяа.

ЛИССАБОН. Коммунис хэблэлэй һайндэр — «Аванте» газетын һайндэр Португалиин түүхэдэ түрүүлэн эндэ эхилбэ. Ороной политическэ байдалай элдэб асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүд, коллоквиумууд үнгэргэгдэхэ, элитэ мэдээжэ журналистнууд-демокрадуудтай уулзалга болохо, артистнууд бэлиг шадабаряа харуулха байна. Һайндэрэй үедэ революционно ба политическэ дуунай фестиваль үнгэргэгдэхэ юм.

Дэлхэйн элдэб оронуудай гэрэ тоодо Советскэ Союзай коммунис ба түрүү үзэлтэй хэблэлэй түлөөлэгшэд Португалиин коммунистнуудта айлшаар ерэбэ.

БРЮССЕЛЬ. Бельгидэ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй үнэ сэн хүндэржэ байна. «Пепль» газетын бэшэһэнэй ёһоор, һүүлэй хоёр жэл соо орон дотор хилээмэнэй—39, һүнэй—32, тоһоной — 25, саахарай үнэ сэн 44 процентээр нэмээ

(ТАСС).

БЕЙРУТ

ЛИВАН: ШАНГА БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Сентябриин 29-нэй үдэр, һүни, мүн сентябриин 30-да Ливанай хадата районуудаар Сириин подразделенинүүд ба хархис христиан сэрэгэй бүлэгүүд национально-патриотическа хүсэнүүдэй, Палестинын эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй бэхилэлгэнүүдтэ добтолһон байна.

Хада уулануудаар шанга байлдаанууд болоно гэжэ Бейрудэй радио мэдээсэнэ. НПС-эй ба ПДС-эй отрядууд сэрэгэй мүнөөнэй техникээр хангагдаһан дайсанай ехэ хүсэнүүдтэй тулалдана.

Ливанай бусад фронтнууд дээрэ зэбсэгтэ тулалдаанууд боложо үргэлжэлһөөр. Хархис христиан хүсэнүүд сентябриин 29-дэ Ливанай ниислэл хотын кварталнуудые ехэ буугаар, ракетээр буудаһан байгаа.

ГЭМТЭ ЯБАДАЛ ЮУНЬЭЭ ЭХИТЭЙБ

ҮРГАЖА ЯБАҺАН эдиршүүлэй дунда, илангаяа 14—15—16 гү, али заримдаа 17—18 наһатайшуулай дунда хулиган ябадал гаргадаг заримашуул дайралдадаг. Жэшээнь, республика дотор милициин үхибүүдэй таһалганuудай бүридхэлдэ яһала олон эдиршүүл абтанхай. Тэдэнэй тоодо һургуулиин болон ГПТУ-гай һурагшад, хүдэлжэ байһан эдиршүүл, үгышье һаа, хаанашье һурадаггүй, хүдэлдэггүйшүүл гэхэ мэтэ. 1976 оной найман һара соо гэмтэ ябадал хээд баригдаһан эдиршүүлэй 55,2 процентнь һогтуу байгаа.

Республикын һургуулинуудта хэдэн зуугаад мянган һурагшад эрдэм номой үндэһэ шудалжа байдаг ааб даа. Тодорхойлон хэлэбэл, бухы һурагшадай зуунай нэгэ хуби журамгүй муу ябадал гаргаа хадаа тиимэшье аймшагтай бэшэ гэжэ һанаltагүй. Гэмтэ ябадал һэргылхэ хүдэлмэри хаа хаанагүй ябуулха ёһотойбди.

Гэмтэ ябадалда юун оро-ноб? Тонуул хэхэ, гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ, басагадые гасаалха һэдэлгэ гаргаха, хүнүүдэй ами наһанда аюул ушаруулха, элдэб зэбсэг бэедээ абажа ябаха гү, али гэртээ хадагалаад байха — иимэрхүү гэмнэлдэ ороһон эдиршүүл тухай онсо хөөрэлдөөн болодог. 1976 оной мартын 5-да Улаан-Үдын 13-дахи һургуулиин һурагша Саватеев В. гэгшэ нүхэдтээ хамта Б. гэжэ эрхэтэниие тоноод, алажархиһан байна. 1976 оной мартын 27-до Улаан-Үдын 17-дохи һургуулиин һурагшад А. Пашков, Н. Дьяков, В. Кокорин гэгшэд студенческэ клубһаа хүгжэмэй инструмент, студентнэрэй хубсаһа хулуугаа. Эдиршүүлэй дунда автомашина хулуугаад, нюдэ нюургүй гүйлгэлдэжэ, харгыда ябаһан хүнүүдтэ аюул ушаруулдаг хүйхэрнүүд бии. Ямаршье гэм хэһэн хүн — ехэ, багагүй — зэмээ амсаха ёһотой бшуу. Тиимэһээ гэмтэ ябадал гаргагшадай хэрэг мүрдэгдэжэ, гэм хэгшэд хүмүүжүүлэн һайжаруулгын колонидо ябуулагдадаг юм.

ГЭХЭ ЗУУРА гэмтэ ябадал гаргадаг эдир наһатан хаанаһаа бии болоноб? Шалтагааниинь ямар гээшэб?

Нэн түрүүн бүлэ зэмэтэй. Тэгшэ бэшэ байдалтай, архинша гэртэхинтэй, шуулатай шурхиратай бүлэдэ үдэжэ байһан үхибүүд лэ олонхи ушарта хазагай замда ородог.

Архинша эсэгэ хүүгэдтээ ямар жэшээ харуулхаб? Хэрбээ эхэнь архинша һаа, бүришье бэрхэтэй. Хэрэлдэжэ, шуулалдажа байдаг эхэ, эсэгэтэй үхибүүд үдэр бүри юу дууланаб? Хэлэ аманда орошогүй муухай хараал соносохоһоо ондоо юумэ дуулаагүй гэхэдэ болохо. Хяагта хотын милициин үхибүүдэй таһалгада хүүгэдээ муугаар хүмүүжүүлдэг бүлэнүүд бүридхэлдэ абтанхай. Дан ехээр хэтэрһэн гурбан бүлэ — Буянтуевтан, Ловцовтон, Гордеевтэн тушаа материал суглуулагдажа, түрэлхидэй эрхые хаһаха тухай шиидхэбэри абахыень арадай сүүдтэ хандаа. Энэ бэшэг соо тиимэ түрэлхидэй нэрые олооршье нэрлээд яалайб. Тиимэ түрэлхид нютаг нютагта элирһэн байдаг шуу.

Түрэлхидһөө гадна эдиршүүлэй хүмүүжүүлгэдэ һургуули харюусалгатай. Бугэдэ ниитын дунда һуралсал тухай хуули бэелүүлхын түлөө, наһаяа хүсэһэн нэгэшье үхибүүнэй һургуулиин газаа тээ үлэхэгүйн түлөө тэмсэдэг, һурагшадай хүмүүжүүлгые һайжаруулан, классһаа гадуур хүдэлмэриие һонёор эмхидхэдэг газарта тад ондоо байдаг.

Гадна милициин үхибүүдэй таһалгын зүгһөө хэгдэдэг һэргылэлгын хүдэлмэри ехэ удха шанартай. Хяагтын аймагта 1976 ондо ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Үхибүүдэй таһалгада хүдэлдэг ахалагша инспектор Б. С. Гумпылова һургуулинуудтай, ниитын эмхинүүдтэй нягта холбоо байгууланхай. Милициин үхибүүдэй таһалгын бүридхэлдэ 95 эдиршүүл абтанги. 27 багша, 84 дружинник, комсомолой оперативна бүлэгэй 48 гэшүүн бүридхэлдэ абтаһан эдиршүүлтэй хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг. Ниитын үүсхэлээр үхибүүдэй найман таһалга нээгдэжэ, хүмүүжүүлгэдэ оросогүй хүшэр үхибүүдые шефтээ абанхай юм.

Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудай ашаар гэмтэ ябадал гаргадаг эдиршүүлэй тоо Хяагтын аймагта найман һара соо нёдондонойхидо орходоо горитойхоноор үсөөрөө.

Мүн Прибайкалиин болон Кабанскын аймагуудай милициин таһалганууд эдиршүүлые хүмүүжүүлгээр һайн дүршэлтэй болонхой. Жэшээнь, Прибайкалиин аймагта 1971 он болотор үхибүүдэй оройдоо нэгэ таһалга байгаа юм. Юрэнхы дээрэ тус аймаг эдиршүүлэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха талаар яһала орёо газар юм. 1971 ондо хоёрдохи таһалга нээгдэжэ, Таловска, Татауровско сельсоведүүдэй болон Ильинскэ поселково Соведэй харьяата газар дээрэ (бүхы дээрээ 14.431 хүн ажаһуудаг) хүдэлхэ болоо һэн. Таһалгые даагшаар П. А. Горшов томилогдоһон байгаа.

Дунда дүрбэн, найман жэлэй нэгэ, эхин 4 һургуули. 3-дахи СПТУ, 21-дэхи ГПТУ П. А. Горшовой хүдэлдэг харьяата газар дээрэ оршодог. Элдэб олон предприятида эдир хүдэлмэришэд олон. Гэбэшье ахалагша инспектор хүдэлмэриеэ шадамараар табяа. Мүнөө үедэ тэрэнэй хүтэлбэри доро штатна бэшэ 14 инспектор, ниитын 12 хүмүүжүүлэгшэ, 42 багша, тусхай 51 дружина, 79 шеф хүдэлнэ. Гадна ниитын 5 совет бии.

Улаан-Үдын Железнодорожно районой журам сахилгын гол нэгэ пунктые пенсионер Б. Б. Будажабон даадаг. Тэрэ пунктын хүүгэдэй дунда хүдэлмэри ябуулдаг секциин ажал анхархаар. 40-дэхи, 51-дэхи. 14-дэхи һургуулинуудай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэгшэдые, директорнүүдые, ниитын бусад эмхинүүдые секцидээ хабаадуулан, совет эмхидхээ. Тэрэ совет имагтал саарһан дээрэ бэшээтэй бэшэ, харин хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. ЛВРЗ-гэй шадарай журам сахилгын гол пунктые Н. М. Ефимова толгойлдог. Четверг бүхэндэ ниитын соведэй зүблөөн болодо, хүүгэд тушаа асуудал зүбшэн хэлсэгдэдэг. Бирагүйшэг байдалтай зуу гаран бүлын үхибүүд ниитын соведэй анхаралда абтанхай.

ХАРИН ҺУРГУУЛИИНШЬЕ, ниитын эмхинүүдэйшье, милициин үхибүүдэй таһалгын хүдэлмэрилэгшэдэйшье зүгһөө эдиршүүлые хүмүүжүүлгэдэ хүсэд анхаралаа табидаггүй газарта гэмтэ ябадал гаргаха ушар эли бодо олошорно. Эдиршүүлэй дунда гэмтэ ябадал гаргадаг ушар Баргажанай, Захааминай. Сэлэнгын, Хэжэнгын, Хурамхаанай аймагуудта, Улаан-Үдын зарим микрорайонуудта олошороо. Жэшээнь, Захааминай аймагта гэмтэ ябадал гаргаһан эдиршүүлэй тоо 1976 оной найман һарын туршада нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада олошороо.

ЗАРИМ ПРЕДПРИЯТИИН хүтэлбэрилэгшэд эдиршүүлые хүмүүжүүлгэдэ хабаадаха дурагүй байдаг гэхэ гү, али тиимэшэг намтартай хүбүүдые ажалда абахаяа айдаг. Эндэ хэдэн жэшээ дурдахада болоно. 1958 ондо түрэһэн Собенников Александр гэжэ хүбүүн ажалай-хүмүүжүүлгын колониһоо табигдажа ерээ һэн. 1975 оной августын һүүл багта нарин сэмбын комбинадта хүдэлхэ путёвко Октябрьска районой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой дэргэдэхи эдиршүүлтэй хүдэлмэри ябуулдаг комиссиин зүгһөө тэрээндэ үгтөө бэлэй. Теэд тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд ажал үгы байна гэжэ шалтаад, Собенниковые хүдэлмэридэ абаагүй юм. Тиихэдэнь хүбүүн Яруунын аймагта ошожо, тэндэ саг зуурын хүдэлмэридэ ороо.

Ажалай-хүмүүжүүлгын колониһоо бусаһан Мякишев Юрий гэжэ хүбүүн 1975 оной октябрь һараһаа хүдэлнэгүй. Юундэб гэхэдэ, 8-дахи автобазын кадрнуудай таһагайхид тэрэниие ажалда абахаяа арсаа. Теэд хүбүүн тэрэ предприятида хүдэлхэ гэһэн путёвкотой байгаа ха юм.

Муравьев Александр 1975 оной май соо сүүдэй залһаа амнистида орожо табигдаһан байгаа. «Бурятэнергын» РСУ-да саг зуурын хүдэлмэридэ абтаһан байгаа. 1975 оной октябрь һараһаа хүбүүн хаанашье хүдэлнэгүй. Авиазаводто ажалда орохыень райгүйсэдкомһоо путёвко үгтэһэн юм. Зүгөөр заводой кадрнуудай таһагай начальник нүхэр Бабинцев нимэ хүнүүд хэрэггүй гэжэ мэдүүлээд , путёвкыень шуулажа хаяа.

Ажалай-хүмүүжүүлгын колониһоо бусаһан Решетников Юридэ манай городой предприятинуудта хүдэлхыень дүрбэ дахин путёвко бэшэгдээ, теэд нэгэниинышье тэрэниие ажалда абаагүй. Нэрлэбэл, 8-дахи автобазада хоёр путёвко үгтөө. Сүүдлүүлһэн гэжэ шалтаад, Решетниковые хүдэлмэридэ абахые тэндэ хоёр дахин арсаа. Тиихэдэнь трампаркда хүдэлхэ путёвко үгтэбэ. Кадрнуудай таһагайхид 18 нааа гүйсөөгүйш гээд, ажалда абаагүй. Зүгөөр тэрэ предприятида 16-тай хүбүүд яһала олон хүдэлжэ байдаг лэ! Һүүлэй һүүлдэ электро-заһабарилгын заводто ошохыень хүбүүндэ путёвко үгтөө. Тиихэдэ Октябрьска районой дотоодын хэрэгүү... Решетниковые заа... дэлмэридэ абыт... татай зууршалга ... байгаа. Теэд заво... бэрилэгшэд хүбүүе... ридэ абахаяа ар... дээ хэхэ ажал үгы... һэн шалтаг урдаа б...

Имэ ушарнууд ... шэ боложо байдаг... болон предприяти... имээр хандуул... нүүдэй ходо һэ... харахада, заһарал... ороһоншье һаа, ... туурияа олоогүй за... шүүл дахин халти... шээтэй ха юм даа.

Эдиршүүлые хү... гэдэ анхаралаа ... эмхи зургаануудай... приятинуудай парти... низацинууд таатай ... хэжэ, энэ асуудалда... гоор хандадаг ... гэжэ һанагдана.

ЕРЭЭДҮЙН САГ... вст ажалшадай... ороод, хамсы шама... жэ, элүүр энхэ ябал... до балшар наһан... нэгэ шалтагаар бү... гөөр годиржо, намта... зарлажа эхилһэн э... хайратай. Тиимэ... байхын тула, эди... гэмтэ ябадал гарга... ла **бүлэ, һургуули,** **зон** — булта тэм... тойбди.

Е. ЦЫРЕМПИЛ...
МВД-гэй ү...
бэдэр...
таһагай инс...

АГЫН ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮДЬЭЭ

Хүнэй хоёр һайханһаань, өөрын нэгэ муу дээр...
Хоёр бухын толгойе нэгэ тогоондо шанажа ...
Шанаһан мяхан халуундаа, шашаг үгэ һони...
Агсам морин амаргүй, аляа хүн жаргалгүй.
Үхэрээр ябаһан ябаганһаа дээрэ, үетэнһээ ...
ухэпэнһээ дээрэ.
Эхэдээ эрхэ хэнзэ, баабайдаа баатар толбо...
Һанаатай болбол хэлэхэ, һүүлтэй болбол шарб...

Могойтын аймагай Ж. ЖАМБАЛОВ...
бэшэжэ абт...

ТОЛИ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДЬЭЭ

Владимир ПЕТОНОВ

Владимир Константинович Петонов—СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн, олон номой автор.

Прозооршье, шүлэгөөршье бэшэгдэһэн тэрэнэй номууд олондо мэдээжэ.

Москвада тус тустаа оршуулагдажа, хоёр номынь хэблэгдэһэн юм.

Һүүлэй үедэ Вл. Петонов Москвада Дээдэ литературна курсада һуража байнхай. Мүнөө поэт шэнэ зохёолнуудые бэшэжэ байна. ЛВРЗ-гэй барилга тухай шүлэглэмэл томохон роман дүүргээд байна.

Мүнөө поэдэй нэгэ шүлэг уншагшадай һонорто дурадхая.

МОРИН-ХУУР

Хэнтэй уулын хормойдо
хэнтэй нүхэсэн ябаһанаа
хэлыш намда, Жаргалгүй.
хөөрэн үгыш нюунгүй.
Хүнэй малые харюулжа.
һүнэй эдеэ дэлгэрүүлжэ.
обоохой гэртээ шэшэржэ.
олоо гүш жаргалаа
бэдэржэ?
Ядуу тулюур ябахадаа,
адуу хүсэжэ ядахадаа,
малаа ханажа
тулихадаад,
галаа. түлин дулаасаад.
Хээр эмниг мориндоо
Хээрэ һүрэн мордоходоо.
Хэнтэйн хурдан
һалхинтан
тэнтэйл тооной
дабхилайш.
Хара муухай һанаатан—
шабар дотор арьяатан—
хара мориндош обтожо,
хара тахалаар добтолжо,
үбшэ хабшаар пэрбэжэ,
үрөөлэ ганса болгожо,
үншэн хэнзэ болгожо,
уйдхар гашуудал
мэдүүлбэ.
...Унтаад зүүдэ үзэбэ:
урин сагаан үбгэжөөл
уран һайхан юрөөл
урмашуулан хэлэбэ:
«Зандан модоной үндэһэ
андан, олон хүндэжэ,
морин хүлэгөө дабтажа
морин-хуур дархалжа,
шэрүүн һүүлынь отолоод,
сарюун хүбшэргэй болго.
...Наадан морин-
хуураараа,
налгай зайба талаараа.
Хүлэгэй инсагаа
дууряажа,
Хэнтэйн һэбшээ
эшхээлдэжэ,
хүхын донгодоо һажаана
хүбшэргэйнь сэдьхэл
дэгээдэнэ.
Хүхэ Монгол
түрхэмөөрөө
хүхин наадан Жаргалгүй
хүн зонние хүгжэмөөрөө
хүлгөөн ябаа хашалгүй.
Морин-хуурай утаһад
Олон хүнэй нюдые
уһатуулжа шададаг.
Уйдхарта дарагдаһан
хүнүүдые
урмашуулжа шададаг.

ТААБАРИНУУД

Дохилдойхон шубуун доодо нуурта ундалдаг.
Дээдэ нуурта гаража мүрөө үзүүлдэг.
(Бэхэ, гуурһан).

Хүн худагай уһан хара, гүрэмэл могойн хушуун хара.
(Бэхэ, гуурһан).

Эндэ сабшаһан зомгоол Эрхүү хүрэтэр хнидэбэ.
(Бэшэг).

Олосын нуурта олон боро нутаһад,
Тэдэнние тоологшо обоо тобоо хоёр.
(Ном уншаха).

С. БАЛДАЕВАЙ суглуулбариһаа.

Ц. САМПИЛОВАЙ ЗУРАГУУД—МОСКВАДА

РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной выставкэ эмхидхэдэг байшанда Буряадай арадай уран зурааша Цыренжап Сампилович Сампиловай бүтээлнүүд Москвагай харагшадта дурадхагдаба.

Ц. Сампилов эдир наһандаа нютагай баяшуулай барлаг ябажа, үүрэй толонһоо боро хараан болотор мал адуулдаг һэн. Баян талын бамба сэсэгүүд, оршон тойроной гоё һайхан үнгэнүүд эдир хүбүүнэй уян сэдьхэлдэ ходоходоо хадуугдаа. Теэд барлаг хүбүүн саарһан дээрэ үнгын шэрэнүүдээр зураха арга боломжогүй байгаа бшуу.

Буряадта Совет засагай илахада хорин табатай Цыренжап түрүүшынхеэ бинрэ, шэрээр зураха аргатай болоо һэн. Тиихэдээ түрэл ороной, арад зоной түхэл шарайе угаа бэлигтэйгээр зурагууд дээрээ буулгажа эхилээ.

Мэргэжэлтэй, дүй дүршэлтэй уран зурааша болоходоо улам бүтээсэтэйгээр, угаа бэлигтэйгээр зурадаг байгаа. Зурагуудтаа түрэл арадайнгаа уг заншалые уран һайханаар харуулжа шадаһан. «Хориин буряадуудай хурим» гэһэн зурагууд буряад зоной ёһо заншалые, зан абариие бодото дээрэнь буулгажархиһан.

Ц. Сампиловай зурагуудые һайхашаахадаа. тус выставкэдэ үсөөн бүтээлнүүдэйнь табигдаһаниие шамарланабди, халагланабди.

И. ТОЛОКИОВА.

(«Советская Россия» газетэһээ абтаба).

Хнзаар ороноо шэнжэлжэ, гоё һайханнинень хужарлан хаража ябахада, хабшал хабсагай, мүн сээл гүнзэгы нуурнуудыешье гаталхаар байна.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

Холын аянда ниндэхынгээ урда тээ эжэл нуураа харан-харан һууна.

А. НИМАЕВАЙ-фото.

БАСНИ

Элбэг МАНЗАРОВ

АРСАЛДААН

Зунай нэгэ дуулим үдэр
Зумбараан. Харха,
Таршаа гурбан,
Золголдоод добын орой
дээрэ,
Зэбүүрхэмэ арсалдаа
гаргаба.
Харха доороһоо
хоолойгоо заһан,
Хараажа оробо бэшэ
хоёроо:
— Хэндэ хэрэгтэй амидың
ябанабта
Хүхэ ногоон нуга
гэшхэн?!
Харана гүт минии
хүдэлмэриие
Хэды зууга малтаһыемни.
Хүдөө ажахы һэргээхэ
гэжэ
Хүлһөө адхажа байхыем.
—Һубагшни хэндэ
хэрэгтэйб?
Һуу,—гээд. Зумбараа
Һууриһаа һуга һүрэн
бодоод.
Һайрхажа оробо бэеэ
магтан:
—Наранай бултайха
хирэндэ
Нэн түрүүн намһаа ондоо
Үбһэ сабшаашан үгы
байгшал
Үлүү бэеэ юундэ
магтанаш?
— Татай, — гээд,
Таршаа тэндэ
Таршаганажа оробо
Зумбараада
—Бүри үдэһөө хүдэлөөш
хадаа,
Һүри ногоо унагаагшаб.
Хоёр та юу хэһэндээ
Хүнһөө үлүү болообта!
Хүдөө ажахы намгүй
Хэзээдэш һэргээгүй
юумэл,—гээд,
Тар-тар таршаганан
байгаад,
Тархи, туруугаа һэжэрбэ.
Үнгэрүү эдэ гурбанай
Энгэрдэлдэн байтар
гэнтэ
Хүхэ тэнгэреэр элижэ
ябаһан
Хара Элеэ дээрэһээ
шуумайн,
—Хоро хүргөөд, хүдөө
ажахыда
Хэрэлдэжэ эндэ байхат,
—гээд,
Һүрөөд дээрэнь
буухатайнь сасуу,
«Һэрд» гээд үгы болобод
бушуу.
****
Хооһон үгэтэй
заримашуул
Хоорондоо ингэжэ
яригшал.
Хэһэн юумэнь ахир аад,
—Хэнэбди,—гээд
ябагшал.

ПРАВДА БУР...

Нэгэдэхи ...
«Үбэл бидэние ... хагүй» — түрүү... тарһаа 110 ... гээшэ сэхэ бэш... хаевай статья. ... дохёо. «Ороһон ... абтанагүй» — Г. ... вэй статья. Ехэ һ...
«Һаамхай үнэ... үдэр бүри пүүд ... Буряадай АССР... ховно Соведэй П... Указууд.

Хоёрдохи ...
«Победын» тар... Николаевай ста... шанарай түлөө. ... ришэнэй арга ... В. Багониной ста... са гуурһаар: А. ... статья. БАМ-дахи ... хы.

Гурбадахи ...
Бүмбэрсэг дэл... һонин.

Дүрбэдэхи ...
Субботын галхан ...

СЭНХИР Э...

НЭГЭДЭХИ ПРО...
«Орбита». ... лөөнэй почто». ... программа. 11.... фильмнүүдэй ... «Оранжевое ... «Зеленые тропин... —«Очевидное — ... ное». 12.55—... айлшалалга». «... смертный» — ... 14.00—Шэнэ һ... —«Элүүр энхэ ... эрдэм дэлгэрүү... рамма. 14.40... онуудаи Америк... фильм. «На бер... сипи». 15.15—А. ... ский. «Пучина»—... зай гүрэнэй ... Бага театрай ... (түрүүшынхеэ ... ха). 17.50—... 18.00—«Время». ... «Музейн ба выс... нуудаар». 19.0... гээр СССР-эй ... «Динамо» (М.)—... (Рига). Забһа... «Спортлотогой» ... шэнэ һонин. 21.1... лалга. 21.25—«... —невероятное». ... «Далаад онуудаи ... 23.00—«Алтан ... һээ дамжуулга. ... «Время».

Редактор ...
Р. Б. ГАР...

СОНОСХО...
Улаан-Үдэдэ ер... ан амитадай Мо... цирк октябриин ... хань.

Футбол

ХОЁР ОЧКО НЭМЭБЭ

Хэнэйшье мэдэһээр. Красноярскын футболистнууд манай зонодо наададаг командануудай дундаһаа эгээл үнинэй гэжэ тоологдодог. Эдэнэр 1937 ондо Алае-Дурна зүгэй командануудтай наадажа эхилһэн намтартай.

Манай «Сэлэнгэ» команда «Б» класста наадажа ябахадаа, эдэнэртэйгээ хорн, «А» класста 19 дахин уулзаһан байба. Һүүлшын наадануудта «Сэлэнгын» футболистнууд 10 удаа шүүһэн, 8-дань тэнсэжэ гараһан байгаа. Байгша ондо «Сэлэнгэ» команда эдэнэртээ айлшалхадаа 3:1 тоотойгоор шүүгээ.

Харюугай наада үнгэргэхөөр манайда ерэһэн «Автомобилист» команда мүнөөдөө 25 очкотой, мүрысөөнэй таблицада 14-дэхи һуури эзэлнэ.

Нааданшье түлэг дундаа орожо, хоёр командын футболистнууд шадал зэргээрээ өөһэд өөһэдынгөө талые хамгаална, добтололсоношье. Зүгөөр ворота руу бүмбэгэ сохижо оруулхань хэсүүтэйхэн байгаа. Эндэ хоёр командын хамгаалагшад һайн бэлэдхэлтэй, солбон хурданшье байһаараа онсо шалгарна. Наадинай эхилһээр 10-дахи минутын ябажа байхада Виктор Пугач тоо нээгээ. Мүн түрүүшын хахадай дүүрэхын тэндэ «Сэлэнгын» футболистнууд ээлжээтэ добтолго хэжэ, хоёрдохи бүмбэгэ оруулаад, стадиондо сугларагшадаа баясуулба. Энэ бүмбэгые залуу добтологшо Николай Казанцев сохижо оруулаа.

Хоёрдохи хахадай эхилхэдэ, амжалтаараа урмашаһан «Сэлэнгын» футболистнууд үшөө һайн добтолго эмхидхэжэ байгаад, талмайн хоёр захаар добтолжо мэдэнэ. Эндэ манай командын гол добтологшо Михаил Пастухов үшөө нэгэ бүмбэгэ сохижо оруулхадаа, стадиондо сугларагшадаа бүри ехээр баясуулаа. Айлшадай добтологшод Владимир Кухлевский, Сергей Титенко гэгшэд һайнаар, шуран хурдаар наададаг байһаараа шалгарбашье, манай хамгаалагшадые дабажа ядаа. Уулзалгын дүүрэхын тэндэ айлшад алдуу гаргажа, ворота руугаа 11 метрэй ялын бүмбэгэ сохюулха болобо. Энээниие Михаил Пастухов сохижо, дүрбэдэхи бүмбэгэ айлшадай ворота руу оруулба. Энээгээр наадан дүүрэжэ, «Сэлэнгэ» команда хоёр очко өөртөө бэшүүлээ.

Удаадахи наадан октябриин 4-дэ үнгэргэгдэхэ. Айлшаар манайда Ангарскын «Ангара» команда ерэхэ болонхой. Наадан үдэшын 5 часһаа эхилхэ.

Т. БАДМАИН.

СҮҮДЭЙ ЗАЛҺАА

БЭРХЭДЭЭЛ... БҮДЭРБЭ

Захааминай ой модоной ажахын лесник Н. П. Кукоба хоёр хүнһөө бүридэдэг Булынгөө хоолой тэжээхэ гэжэ долоон толгой эбэртэ бодо мал, найман гахай баридаг байгаа. Теэд малдаа эдюулхэеэ наймаанай эмхи зургаануудһаа хилээмэ, талха ехээр худалдажа абадаг байшоо. Гадна Хамниин совхозой таряан соо малаа зорюута адуулаа.

1976 оной сентябриин 29-дэ Захааминай аймагай арадай сүүд Н. П Кукобын хэрэгые хаража үзөөд, малаа хилээмэ талхаар тэжээһэнэйнь түлөө, совхозой таряа зорюута гэшхүүлһэнэйнь түлөө тэрэниие 6 һарын баалалтын хүдэлмэридэ ябуулха, эхэ гахайнуудыень абаха гэһэн шиидхэбэри гаргаа.

Ажалшадай депутадуудай сомоной Соведэй гүйсэдкомой шиидхэбэриин ёһоор, малдаа таряа гэмтээлгэһэнэйнгээ түлөө Кукоба 416 түхэриг Хамниин совхоздо түлэбэ.

В. САХАРОВСКИЙ,
Буряадай АССР-эй прокуратурын таһагай начальник, юстициин ахамад советник.

Манай адрес, телефону...

Индекс: 670000 г. Улан Удэ, ул Ленина 35 Те... секретариат — 2-66 76. приемная — 2 54 93.

☐ «БУРЯАД ҮНЭН» ☐ 1976 оной октябриин 2. ☐ 4-дэхи хуудаһан ☐ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н 00746. Заказ №